

Törökszentmiklós

város

Településrendezési Terve

2005.

Alátámasztó munkarészek

PALLAS
Té.T.I. Bt.

Településépítészeti és Térinformatikai
Szolgáltató Betéti Társaság
3580 Tiszaújváros,
Szent István út 39.
Tel./Fax: 06-(49) 440-932

Altervező:

RÉGIÓ

Városépítészeti és Műemléki Tervező Kft.
✉ 3530 Miskolc, Rákóczi u. 11. sz.
☎ Tel./fax: 06-(46) 505-435, 327-924

Törökszentmiklós
Településrendezési Terve
Alátámasztó munkarészek

2005.

Tartalom

I)	Helyzetelemzés
II)	Településfejlesztési koncepció
III)	Településrendezési koncepció
IV)	Örökségvédelmi hatástanulmány
V)	Tájrendezés, környezetvédelem
VI)	Közlekedés
VII)	Közművek

I. Helyzetelemzés

1. A város természetföldrajzi helyzete és adottságai

A város a megyeszékhelytől – Szolnoktól – 20 km-re, a Tisza folyó bal partján fekszik. Igazgatási területén a központi belterülete mellett három kisebb különálló belterülettel rendelkezik. Ezek Surján, Szakállas-pusztá, Balla-pusztá, ezenkívül jelentős említésre méltó lakott hely a Szenttamás-pusztá és Barta-pusztá.

Törökszentmiklós és térsége

A közel 25.000 lakosú település Jász-Nagykun-Szolnok megye harmadik legnagyobb városa. Közúton a 4. sz. főközlekedési út kapcsolja az országos főhálózatba, vasúton a Szolnok-Deb-recen vasúti fővonalon érhető el. Déli irányú közúti térségkapcsolatai a 46-os főúton és a 4629-es közúton szerveződhetnek.

Törökszentmiklós földrajzi fekvéséből adódó sajátosságai kedvezőek.

Éghajlata mérsékelt meleg-száraz. Nyaranta átlagban 810-820 órát, télen 190 órát süt a nap. Az évi középhőmérséklet 10 Celsius fok körül van. Az évi csapadékmennyiség átlaga 510-540 mm között várható.

Domborzatilag a Közép-Tisza vidék ártere és a Kunság helyenként mérsékelt dombos alföldi síkterülete a mezőgazdálkodás kedvező helye. A város határát szürke, barna, sárga és fekete agyagos talaj borítja.

Északon a Tisza felőli részen réti öntéstalaj a jellemző. A központi belterülettől délre eső földek kiemelten jó minőségűek. Ebben a térségben halad át a Nagykunsági főcsatornát a Körössel összekötő öntözőcsatorna, mely a földművelés további segítő eleme.

A település igazgatási területét északon érintő Tisza folyó és ártere természet-védelmi értékű táj, a térség környezetével az erdőgazdálkodás fejlődésének várományos helye, a természeti értékek miatt idegenforgalmi szempontból figyelemre méltó vonzása, és maga a folyó a vízi közlekedés minden ágának potenciális fejlődési területe.

A város területén termál ill. gyógyvíz kincs áll rendelkezésre. 1958-ban fúrták azt a kút, amelyből 1314 m mélyből 75 Celsius fokos alkáli-hidrogén-karbonátos, fluoridos jód- és flu-rid tartalmú víz tör elő. A kút vízhozama 300 liter/perc. A termálvíz alkalmas mozgásszervi, reumatikus és nőgyógyászati betegségek kezelésére, gyógyítására. A térség a villamos és föld-gáz hálózatok regionális rendszerébe van bekapcsolódva, a térségi telekommunikációs hálózatának szerves része.

A várost északon elkerülő új út a 4-es főforgalmi útnál új forgalmterhelési helyzetet teremt a város főutcáján, melynek hatásait a későbbiekben külön szükséges elemezni.

2. A település helye a környezetében

Törökszentmiklós a környezetében kialakított, és róla elnevezett kistérségi gazdasági terület központja. Vonzáskörzete helyenként átfedést mutat a Szolnokéval. Saját térségén belül mind lakosainak számát, mind gazdasági súlyát tekintve meghatározó domináns település. Fontossága abból is adódik, hogy a szomszédos kistérségek határ-területein lévő települések a hiányzó ellátási szükségleteiket e központban elhelyezkedő és kényelmesen elérhető városban elégítik ki. Törökszentmiklós Martfűvel együtt Szolnok társközpontja is. A térség jövőbeli fejlesztési programjai között szereplő 4. sz. gyors-forgalmi út; speciális szerepkörök felosztása Martfű és Szolnokkal; valamint egy fejlettebb egészségügyi megyei tehermentesítő szerepvállalás mind-mind a város fejlődésének további kiváltói lehetnek.

A központi területhez tartozó mellék-település-részek közlekedési kapcsolatának fejlesztése már korábban felvetett fejlesztési program. A Tisza mentén tervezett Tiszapüspöki - Balla-pusztá - Szakállas - Fegyvernek összekötő út hiányzó elemeinek létrehozása és korszerűsítése a Középtiszai zóna intenzív kapcsolódási lehetőségét is jelentheti a térség környezetével és a központi településsel.

Az igazgatási területen belüli egyéb lakott helyek, Balla-pusztá, Szakállas-pusztá, Surján, valamint Barta-pusztá és Szenttamás-pusztá alapellátása természetesen a városban történik. Surján a 4. sz. főút érintése miatt speciális helyzetű, mivel mellette egy korábban zártkert minősítésű telkes terület rész áll, mely részben lakott állapotban van.

Az alapellátások közül az élelmiszer részben helyben is megoldott, de korlátozott színvonalal. A további alapellátáshoz a településrészek lakói a helyközi tömegközlekedés segítségével juthatnak.

Törökszentmiklós látképe

A térségben jelentősek a lakott tanyás területek (csoportos, szőlő), mely a mezőgazdálkodási jellegből fakad. Ezek további sorsának szabályozása rendezési feladatként áll előttünk.

A tanyák gazdasági integrációja együtt kell, hogy járjon azok infrastrukturális feltételeinek nagymértékű javulásával.

3. Kistérségi kapcsolatok

Törökszentmiklós kistérségi településrendszeréhez az alábbi települések vannak sorolva: Szajol, Tiszapüspöki, Fegyvernek, Tiszabő, Örményes, Kun-csorba, Kétpó, Tisza-tenyő, Kengyel.

A kistérségi kapcsolatok regionális előnyeinek ki kell teljesülnie az ellátási szerepkörök szintjén, a gazdasági-termelési funkciók ésszerű kezelésében, az idegenforgalom az üdülés területfejlesztő hatásainak optimális kihasználásában, a térség infrastrukturális fejlődésének, az ellátás minőségének jó színvonalában, a táj- és természetvédelem szakszerűségében, a kommunális gazdálkodás, a környezetvédelem optimálisan összehangolt és kezelt működésében.

Törökszentmiklós a régió gazdasági, oktatási és kulturális központja.

A térség fekvése közlekedési szempontból kitűnő, úgy vasúton, mint közúton országos és nemzetközi fővonalak érintik. A 4. sz. főforgalmi út ma már egyre nehezebben felel meg a rajta áramló forgalomnak, ami már új gyorsforgalmi utak építését igényli a közeljövőben.

A törökszentmiklói kistérség a megye területének mintegy 10,75%-át teszi ki. A megye legkisebb régiója. Tíz településén közel 48.500 fő él, a megye lakosságának 11,3%-a.

A térségben található a nyugati (óceáni), a földközi-tengeri (mediterrán) és a keleti (kontinentális) klíma-terület, melyek közül ez utóbbi az uralkodó jellegű. A térség egy része beleesik az ún. Tiszatenyő-Túrkeve-Tiszaföldvár „aszályháromszögbe”, ahol a legkevesebb az évi csapadék.

A táj a Tisza szabályozása után több morotvát is tartalmaz, de a Tiszába csatlakozó élővízzel nem rendelkezik e térség. A térség jelentős része ma is a Tisza potenciális árteré maradt, és ismétlődő árvizek és belvizek veszélyeztetik e helyeket. A 2000. évi árvíz levonulása után elkezdődött a belvízelvezető-rendszer kiépítése a térségben.

A térség a szó klasszikus értelmében agrár táj. A kistérségben a kezdettől fogva a föld, a mezőgazdaság adott elsősorban megélhetést az itt élő embereknek. Iparról csak a XIX. század második felétől lehet említést tenni, mely általában ennek az agrártájnak a kiszolgáltatására, termékeinek feldolgozására jött létre.

4. Népeség, demográfiai viszonyok, munkaerő

Törökszentmiklós az évszázadok során, a történelem vihariban, mint annyi más város, több alkalommal is elnéptelenedett, majd újratelepült. A XX. században 1930-ban volt a legmagasabb a lélekszáma, akkor 28.503-an éltek a városban. Attól kezdve hol fogyott, hol növekedett a lakosság, de már sohasem haladta meg a '30-as évek rekordját. Jelenleg Szolnok és Jászberény után Jász-Nagykun-

A Törökszentmiklói kistérség települései

Törökszentmiklós a térség oktatási és kulturális központjaként adottságaival, intézményrendszerével jól képes ellátni központi szervező feladatát. A jövőben felmerült Szolnok mellett egy erőteljesebb egészségügyi alközponti szerep betöltése is és az ehhez rendelhető intézmények szükség-szerű fejlesztése is.

A kistérség elég hátrányos helyzetben rajtolt a rendszerváltáskor. A gazdaság, a foglalkoztatás, az infrastruktúra, az idegenforgalom területein egyaránt nagy lemaradást kell behozni a kis-térségnek, mely a megye egyik válság-övezetének is nevezett.

A közös gondok megoldására, az érdekek összehangolására és hatékony térségi gazdálkodás érvényesítésére alakult meg 1996-ban, tíz település szövetkezése révén a „Törökszent-miklós és Térsége Együttműködési Társulás”. Az Együttműködési Társulás a térség helyzetelemzése után egy láthatólag jól megtervezett, minden adottságot optimálisan hasznosítani akaró térségfejlesztési koncepciót dolgozott ki, melyben Törökszentmiklósról mint a térség központjára számos jelentős terület-fejlesztési és –rendezési részfeladat esik, mely a továbbiakban markánsan kihat a város jövőbeni alakulására, térségének fejlődésére, korszerűsödésére.

Ma Törökszentmiklós Jász-Nagykun-Szolnok megye egyik kisebb városa 24.500 lakossal. Mindennapjaiban most is a mezőgazdaság a meghatározó, hiszen két tsz, a Törökszentmiklói Mezőgazdasági Rt., a malomipar biztosít legnagyobb számban munkahelyet.

Az utóbbi években jelentősen változott a szolgáltató ágazat és a különböző vállalkozók aránya is. Általános iskoláival, zeneiskolájával, három középiskolájával, valamint egyéb közművelődési intézményeivel fontos szerepet játszik szűkebb környezete életében.

Szolnok megye harmadik legnépesebb városa. 1980-ban 25.603, 1990-ben 23.834, 2000-ben 23.885 lakost számolt. Az utóbbi években sikerült megállítani a munkanélküliségi ráta növekedését, az ezredfordulón 13-14,5% volt a munkanélküliség aránya. A foglalkoztatási helyzet szinte napról-napra változik, cégek szűnnek meg, de új munkahelyek is létesülnek. A legnagyobb gondot az ötven év körüli munka-nélküliek újbóli foglalkoztatása jelenti Törökszentmiklóson is.

Demográfiai adatok¹

Megnevezés	1990	2000	2002
Lakónépesség száma az év közepén	n.a.	22895	n.a.
Lakónépesség száma az év végén	24682	22784	22962
Állandó népesség száma	23920	23917	n.a.

Az 1990. évi népszámlálás statisztikai adatai Törökszentmiklós bel- és külterületi lakott helyeiről – a lakott helyek megnevezései:

Össz.

Törökszentmiklós város belterületek és külterületi lakotthelyek neve	Terület (ha)	Állandó	Lakó-	Lakóegység száma (db)
		Népesség (fő)		
Belterület	1264	24094	23347	8762
Külterület		588	573	285
Központi belterület		23436	22721	8500
Balla		174	169	58
Surjány		359	343	131
Szakállas		125	114	46
Alatka		3	3	4
Ballapuszta		10	9	10
Barta		120	117	61
Földvárhalomdűlők		28	23	21
Karancsdűlő		9	9	10
Kastélydűlő		11	10	3
Kenderfölddűlő		24	24	8
Kisbartahalom		32	34	19
Kuczordűlő		18	18	11
Nagymorotvadűlő		16	15	12
Pozderkahalomdűlő		29	31	15
Surjány Állami Gazdaság kerület		52	52	13
Surjányújtelep		60	58	22
Szakállas puszta		15	14	6
Szenttamás		96	94	37
Szigetdűlő		11	10	3
Szőlőhátuljadűlő		37	35	19
Újballa		6	6	6
Újtábladűlő		11	11	

Az 1990-es adatokból jól látszik, hogy korábban egy közepes falu népessége élt a belterületi településrészekén kívül.

Népességi adatok²:

	2000	2002
Állandó népesség, férfiak összesen	11585,0 fő	n.a.
Állandó népesség, nők összesen	12332,0 fő	n.a.
Állandó népességből a 18-62 éves férfiak száma	7424,0 fő	n.a.
Állandó népességből a 18-58 éves nők száma	6812,0 fő	n.a.
Élve születések száma	219,0 fő	222 fő
Halálozások száma	361,0 fő	304 fő
Természetes szaporulat	n.a.	-82
Csecsemőhalálozás (1 éven alul meghaltak száma)	0,0 fő	n.a.
Házasságkötések száma	89,0 esemény	n.a.
Válások száma	47,0 esemény	n.a.
Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes összesen)	574,0 esemény	n.a.
Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes összesen)	655,0 esemény	98

¹ Forrás: KSH Népszámlálás, 2001; KSH Évkönyv, 2002

² Forrás: KSH évkönyv, 2000-2002

Törökszentmiklós város Polgármesteri Hivatalának megbízásából az MTA Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézetének Szolnoki Társadalomkutató Osztálya kérdőíves kutatást végzett várospolitika, valamint az oktatási-nevelési intézmények helyzetének megítéléséről, illetve a lakosság kulturális-kommunikációs szokásairól, igényeiről. Az adatfelvétel 2001. július hónapban zajlott, a város felnőtt lakosságát reprezentáló 531 fős mintán. A megkérdezetteket a város egyéni önkormányzati választókerületének lakossági arányai szerint keresték meg. A vizsgálati minta jól tükrözte Törökszentmiklós teljes felnőtt lakosságát nem és életkor szerint.

A kutatás fontosabb következtetéseit az alábbiakban lehet összefoglalni:

Törökszentmiklós városban az elvégzett kutatás alapján kijelenthető, hogy az új évezred küszöbén egyértelmű demográfiai-társadalmi és ezzel összefüggő egzisztenciális eltérések és probléma attitűdök jellemzik a város lakókerületeiben élőket.

- A városban élő családok nem térnek el a hagyományos családmódtól. A három vagy több gyermekes családok aránya a lakosság alig 17 százalékát jelenti.
- Az iskolai végzettséget tekintve általánosan kedvezőtlen helyzetet prognosztizáltak. A lakosság közel felének nyolc általános végzettsége van.
- A várost az inaktív magas aránya is jellemzi.
- A munkanélküliek álláskereső esélyei alacsonynak mondhatók. Leginkább az érettségizettek bíznak a foglalkoztatásban.
- Így már érthető, hogy a városban alapvetően a szociális, munkahely-teremtő problémákat tartják a legsúlyosabbnak, és ezeket tartják a leginkább fejleszteni kívánóknak.

lyosabbnak, és ezeket tartják a leginkább fejleszteni kívánóknak.

- Elgondolkodtató, hogy a fejlesztési irányok között nagy hangsúlyt kapott a tudás, az oktatás, a kultúra-fejlesztés is.
- A megkérdezettek és közvetlen környezetük szeret Törökszentmiklóson élni. Az értékek erős lokálpatriotizmust jelentenek. A válaszadók szívesen bekapcsolódnának egy városépítő munkába és bíznak Törökszentmiklós jövőjében. Leginkább a város jövője és fejlődése érdekli őket.
- A köztisztaság, az úthálózat fejlettsége, a járdák állapota, a helyközi közlekedés, a parkok, zöldterületek állapota, a levegő szennyezettsége, az ivóvíz minősége problémakategóriákat szinte minden választókerületben megfigyelhetőnek találták a válaszadók.
- A társadalmi és a helyi politika iránti érdeklődés városkörzetről függetlenül alacsony.
- A politikai érdeklődés intenzitásának megfelelően nem igazán általános a városban élők számára az, hogy képviselőjüket név szerint ismerik. A legismertebb helyi prominens személy a polgármester.
- A lakókerületek lakói leginkább a tömegkommunikáció révén informálódnak a városban történetekről.
- A lakókerületek közötti különbséget, szegregációs folyamatokat jól jelzi az, hogy mintegy 85 ezer forint a különbség a családok számára az elvart, kívánt jövedelmek terén a 10 választókerületben.
- A szabadidős tevékenységek közül leginkább az olvasás a jellemző. A város művelődési és oktatási intézményeivel a válaszadók elégedettek.

5. A gazdasági élet jellemzői

A térségben kezdettől fogva a föld, a mezőgazdaság adott megélhetést az itt élő embereknek. Az egyházi birtokrendszer után a múlt századokban kialakult világi nagybirtokrendszerben az állattenyésztés ágai egyre híresebbé váltak.

Az ipar a XIX. század második felétől jelenik meg, elsősorban a mezőgazdaságot kiszolgáló kapcsolódó tevékenységekre alapozódva.

A szántóföldi gazdálkodásban a gabonafélék aránya döntő (~42%), de egyes tájegységek gyümölcsöt és zöldséget is termeltek nagyobb arányokban. A mezőgazdasági termékek feldolgozására fokozatosan létrejöttek a különböző üzemek, melyek a térség egyik jellemző ipari tevékenységét is jelentették.

A megye és vele együtt a város mezőgazdasági területeinek dominanciája mellett az erdőszőlés aránya igen alacsony. A gyenge termő adottságú, a belvizesedésre hajlamos, illetve a Tisza árterületi térsége a távlatban erdőgazdálkodásra célba vehető terület, mely Törökszentmiklós viszonylatában is jelentős területgazdálkodási arányban tervezett.

A Tisza árterületi térsége, a holtágak, illetve vízellátó csatornák a halgazdálkodás fejlesztésének, valamint az ehhez rendelhető idegenforgalomnak is potenciális helyei, melyek a jövő gazdasági fejlesztéseiben jelentősebb szerepet kell, hogy kapjanak.

A város gazdasági arculata a rendszerváltást követően jelentősen átalakult. Az agrári-um szerkezete átalakult, jelentős munkaerőt foglalkoztató nagyüzemek – Baromfi-feldolgozó, Finommechanikai, Gabona-ipari Vállalat, stb. – mentek tönkre, szüntették be működésüket, szenvedték meg az átalakulás gyötrelmeit. A '90-es évek közepétől azonban ipari téren fellendülés következett be, a városban

telepedett meg a holland Semec, a német Claas cég, a Videoton pedig két gyáregységét is idehelyezte. A város 1999-ben elnyerte az Ipari Park címet, ami remélhetőleg – erre már mutatkoznak biztató jelek – vonzerőt jelent újabb nagy hazai vagy multinacionális cégek számára.

Ipari Park

A városban a nagyobb cégek mellett több mint száz kis- és közepes vállalkozás működik elsősorban a kereskedelem, a mezőgazdaságban, a szolgáltatásban. Az építőipar egyik sikeres vállalkozása a Referencia Kft., amely többek között a martfői városházát is felépítette.

Törökszentmiklóson is az utóbbi évtizedben lendült fel a kereskedelem. Amíg 1990-ben 56 kisbolt és 33 vendéglátóhely várta a fogyasztókat, az évtized második felében már 356 boltot, ebből 129 ételmeztérrel és 98 vendéglátóhelytel tartottak nyilván. A multi és magánkereskedelem fellendülése mellett még eredményesnek tekinthető a Törökszentmiklós és Vidéke ÁFÉSZ valamint az Ideál Miklós Kft., amely több boltot működtet helyben és a környéken.

A városban több pénzintézet várja az ügyfeleket; az OTP helyi fiókja, az ABN-AMRO Bank tulajdonába került Magyar Hitelbank, valamint a Fegyvernek és Vidéke Körzeti Takarékszövetkezet és a Tiszaföldvár és Vidéke Takarékszövetkezet.

Kereskedelem, vendéglátás, szolgáltatások (KSH adatok)

Kiskereskedelmi üzletek száma (gyógyszertárak nélkül)	322,0 db
Gépjármű üzemanyagtöltő állomások száma	7,0 db
Használcikk szaküzletek száma	31,0 db
Gépjármű szaküzletek száma	1,0 db
Gépjárműalkatrész szaküzletek száma	5,0 db
Motorkerékpár és alkatrész szaküzletek száma	1,0 db
Élelmiszer jellegű üzletek és áruházak száma	86,0 db
Iparcikk jellegű üzletek és áruházak száma	5,0 db
Zöldség-gyümölcs szaküzletek száma	3,0 db
Hús, húskészítmény szaküzletek száma	11,0 db
Hal- és halkészítmény szaküzletek száma	2,0 db
Kenyér-pékáru és cukrászati termék szaküzletek száma	10,0 db
Alkoholtartalmú és egyéb italok szaküzleteinek száma	3,0 db
Dohányáru szaküzletek száma	-*
Egyéb nem kiemelt élelmiszert forgalmazó szaküzletek száma	8,0 db
Illatszer szaküzletek száma	4,0 db
Textilszaküzletek száma	2,0 db
Ruházati szaküzletek száma	33,0 db
Cipő-, bőráru szaküzletek száma	6,0 db
Bútor-, háztartási cikk szaküzletek száma	6,0 db
Elektromos háztartási cikk szaküzletek száma	3,0 db
Vasáru, festék-, üveg szaküzletek száma	18,0 db
Könyv, újság, papíráru szaküzletek száma	14,0 db
Egyéb, máshova nem sorolt iparcikk szaküzletek száma	63,0 db
Egyéni vállalkozás által üzemeltetett a fentiekből összesen:	298,0 db
Vendéglátóhelyek száma	112,0 db
Éttermek, cukrászdák száma	75,0 db
Bárok, borozók száma	22,0 db
Munkahelyi vendéglátóhelyek száma	15,0 db
Egyéni vállalkozás által üzemeltetett vendéglátás ezekből:	154,00 db

6. Idegenforgalom

Budapest-Debrecen között vasúton, de a 4-es számú fő-közlekedési úton közlekedő utas előtt egy tipikusan alföldi mezőváros képe tárul fel a tájba épülő külterületi gazdálkodással. Törökszentmiklós ipari mezőváros, ipari parkkal, kereskedelemmel, színvonalas szolgáltatásokkal, üzletekkel. Emellett a Tisza élő és holtágai nyújtanak lehetőséget a vízi sport kedvelőinek, valamint gyógy-vizes strand, kemping, horgásztó, vadásztársaság várja az átutazó és gyógyulni vágyó vendégeket.

A város földrajzi fekvéséből adódó adottságai igen kedvezőek, a város külterületét északról érintő Tisza több helyen is lehetőséget teremt a nyári fürdőzésre. A festői fásligetes környezetben májustól szeptemberig üzemelő strand vize gyógy-jellegű, télen ülfürdő várja a vendégeket, nyáron háromcsillagos kemping a turistákat. Lovasturizmusra, lovaglásra a várostól 10 kilométernyire található szenttamási Almásy-kastély lovardája nyújt lehetőséget, s a környéken a vadászok és horgászok is hódolhatnak szenvedélyüknek. A Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet egy része a város mellett található.

A Tisza menti táj sajátos hangulatára építve az idegenforgalmi igények ki-szolgálatására egyre több lehetőség tárul fel. Új vállalkozások, üdülő jellegű területfejlesztések kívánják bővíteni a turizmust szolgáló választékot.

A Közép-tiszai védett táj idegenforgalmi jelentősége egyre jobban felértékelődik és táji adottságainak kihasználása egyre inkább előtérbe kell, hogy kerüljön.

A tiszai hajózás, vízi és horgász turizmus mint természeti adottsággal számolhat, de a szükséges infrastruktúra – kikötő, sportbázis, megközelítő utak, ellátó szolgáltatás stb. – létesítése elengedhetetlenül szükséges a tényleges fejlődéshez.

A szakállasi holtág melletti horgász-üdülő idegenforgalom megcélzott igénye, rendezett területfejlesztési célja a kistérség közös célja lett.

Ugyanez mondható a városi strand-fürdő melletti tavak természet adta lehetőségeire, mely a gyógyvízi turizmus fontos kiegészítő kínálatként számítható a jövőben.

A Tisza-menti idegenforgalom fejlődését támogatja majd az az elhatározott közlekedési úthálózat fejlesztés is, mely Tiszapüspökittől-Fegyvernekig lehetővé tenné majd a part menti közvetlen kapcsolatot. Az idegenforgalom további fejlődési adottságai a falusi turizmus, a tanyasi turizmus fejlődése, valamint az idekapcsolható vadászturizmus is. Ennek a város területén több meglévő adottsága és potenciális lehetősége van jelenleg is.

Idegenforgalomhoz tartozó adatok (KSH adatok)

Kempingek szállásférőhelyeinek száma	473,0 db
Vendégek száma összesen a kereskedelmi szálláshelyeken	102,0 fő
Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken	76,0 fő
Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken	278,0 éjszaka
Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken	214,0 éjszaka
Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma	473,0 db
Szállodák száma	0,0 db
Vendégek száma az egyéb kereskedelmi szálláshelyeken	102,0 fő
Vendégek száma a kempingekben	102,0 fő
Panziók száma	0,0 db (épül!)
Turistaszállások száma	0,0 db
Kempingek száma	1,0 db
Vendégéjszakák száma a kempingekben	278,0 éjszaka
Külföldi vendégek száma a kempingekben	76,0 fő
Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a kempingekben	214,0 éjszaka
Üdülőházak száma	0,0 db ³
Falusi szállásadás szállásférőhelyeinek száma	0,0 db ⁴
Vendégek száma a fizetővendéglátásban	421,0 fő
Külföldi vendégek száma a fizetővendéglátásban	53,0 fő
Vendégéjszakák száma a fizetővendéglátásban	949,0 éjszaka
Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a fizetővendéglátásban	216,0 éjszaka
Fizetővendéglátás vendéglátóinak száma	2,0 fő
Fizetővendéglátás szállásférőhelyeinek száma	19,0 db
Falusi szállásadás vendéglátóinak száma	0,0 fő
Magánszállásadás vendéglátóinak száma	2,0 fő
Magánszállásadás férőhelyeinek száma	19,0 db
Külföldi vendégek száma a magánszállásadásban	53,0 fő
Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma - magánszállásokon	216,0 éjszaka
Vendégek száma a magánszállásadásban	421,0 fő
Vendégéjszakák száma a magánszállásadásban	949,0 éjszaka

A városban és környékén az idegenforgalom szerepe egyre tudatosabb fejlesztési célokkal kell, hogy – az adottságok optimális kihasználása érdekében – érvényesüljön.

Fontos, hogy az idegenforgalmi adottságok (Tiszai Tájvédelmi Körzet, termál- és gyógyvíz, a hobbiturizmus meglévő elemei – vizek, csatornák, holtágak -, meglévő építészeti értékek, stb.) megfelelő színvonalas kezelést, törődést kapjanak.

A településen és a térségben található olyan műemlékek, kulturális adottságok, amelyek környezetük megfelelő tálalásával bekapcsolódhatnak a turizmus kínálatába. Az idegenforgalom fejlesztése érdekében a településen rekreációs területek kijelölése szükséges, amely egyúttal térszervező, irányító funkciót is ellát.

³ Nincs adat

⁴ Nincs adat

7. Intézményi ellátás

Törökszentmiklós városi rangjához, kistérségi régióközpont létehez, szerepköréhez a szükséges alap- és középfokú intézményekkel megfelelő szinten rendelkezik, sőt a közeli megyeszékhely néhány tehermentesítő intézmény-ellátási szerepében még segítőleg is közre tud működni.

Felsőfokú oktatási intézmény és kórház intézmény nincs a városban, ezeket a szükségleteket a megyeszékhely, Szolnok biztosítani tudja, de a vasúti fővonallal kapcsolt Debrecen és a főváros is számításba vehető ellátó helyek.

8. Lakásellátás, lakásviszonyok

A város lakásellátása egy- és több-lakásos formában, egy- és többszintes megoldásban, önkormányzati, magán- és társas tulajdon formában működik. Az elmúlt időszakban a lakásépítés döntően családi házas formában valósult meg, kis részben csoportos lakás-építésként. Az önkormányzati bérlakások az előző rendszerben épültek. Mára már többségében eladásra kerültek a benne lakók számára általában. A megmaradt bérlakások száma elenyésző. A lakásállomány (KSH adatok alapján) 9220 db-ra tehető. A lakások közmű-ellátása ivóvíz tekintetében cca. 98%, szennyvízcsatorna tekintetében cca. 36%, vezetékes gázzal ellátott lakások tekintetében cca. 73%, villamos energia ellátás tekintetében közel 100%-nak mondható a szolgáltatás.

A város jelenlegi rendezési tervében a várostesten belül és a belterületi határon kívül egyaránt jelölve van lakóterület fejlesztés. A várható településfejlődési trendet nézve a jelölt lakóterület fejlesztések területei valószínű, hogy szinte a belterületi határon belüli lehetőségek feltárásával is elegendők lesznek. Ezek a fejlesztési lehetőségek részben a városközpont belső terület tartalékainak feltárásával érhetők el és ezzel korszerű városias jellegű lakó-területek keletkeznek amellet, hogy a városközpont urbánus jellege is erősödik.

Megjegyezhető, hogy a megyei lakás-fejlesztési koncepció cca. 20 db lakás létesítését irányozza elő kistérségi központi feladatkörhöz járulékos fejlesztésként

A város egyéb központi területei is tartalmazznak eddig már kipróbált közepes intenzitású lakóterület feltárási lehetőségeket, melyek szükség esetén fokozatosan megindíthatók.

Lakásépítés területén számolni lehet és kell a meglévő, rossz állapotú lakóterületek átépítési, korszerűsítési lehetőségeire is, melyek nemcsak új mennyiségi fejlődési eredményt adnak, hanem lehetőség nyílik a város egyes elhanyagolt, korszerűtlen részeinek rehabilitációjára is.

A központi belterületen kívüli lakott helyek – alvó falvak – hagyományos falusi lakásépítési lehetőségeket kínálnak, különös többlet terület bővítések-re nincs szükség.

Régióközponti szerepkörét tekintve oktatás és egészségügy terén a távlatban a megyeszékhely feladatkörében segítő fejlesztéseket tud majd fogadni.

A különálló belterületi lakott helyeken alapfokú ellátás tekintetében is a város az ellátó hely, a helyi kereskedelem csak igen alacsony szinten segíti az itteni ellátásokat.

Az alapfokú intézményellátás elősegítése jól szervezett helyi közlekedési rendszerrel oldódik meg, mely azért nélkül (pl. Szakállasi viszonylat) még bővítésre szorul!

Hagyományos kertes családi házas lakásépítési módhoz az északi, észak-keleti peremterületeken van lehetőség, illetve a délnyugati városperem jelölt bővítési területeinél.

Törökszentmiklós térségében említésre méltó mennyiségű egyéb lakott hely, tanya, tanyacsoport található. Ezek is mind a lakóélettér idetartozó speciális szükségletei. Az új rendezési tervnek a megyei fejlesztési koncepció szellemében segíteni kell ehhez a gazdasági tájhoz tartozó élet-szükséglet korszerű alakulását, fejlődését.

Főutca

9. Üdülőterület

A város vonatkozásában eddig kifejezetten üdülőterületek-ről eddig nem lehetett beszélni. Bár az idegenforgalommal kapcsolatban van városi-térségi fejlesztési koncepció, de az üdülőterület kategória eddig nem jelent még meg.

A jövőben gondolni kell majd a gyógyvíz turizmusához is kapcsolódó és a különböző hobbiturizmusokhoz rendelhető üdülési, pihenési igényekre is.

Szakállas térségében igény keletkezett a Holt-Tisza menti terület üdülő jellegű feltárására. De ugyanez közelében új épülő speciális idegenforgalmi beruházás mentén az üdülőfalva megvalósulása már jól tervezett program.

Üdülőterület fejlesztése

Üdülő kategóriába sorolható Szent-tamási területe, de a város strand melletti tavas térsége is aspirálhatnak egy ilyen jellegű területhasznosításra.

10. Építési és infrastrukturális műszaki adatok (KSH)

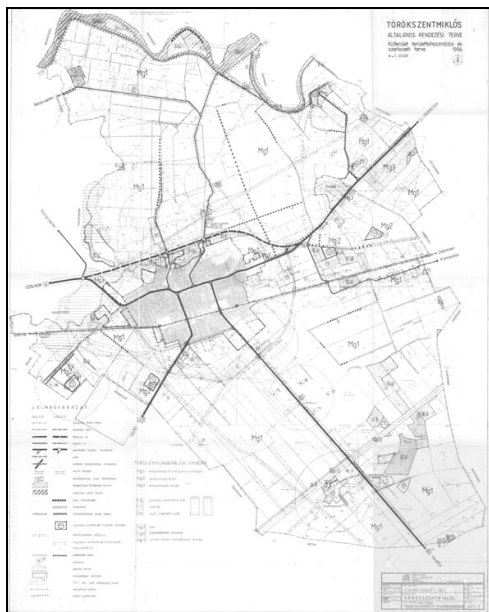
Lakásállomány (az éves lakásép. és megszűnési stat. alapján, 80-tól a 84. évi mikro-cenzus, 90-től népsz. alapján becsült adat)

Épített lakások száma (üdülők nélkül)	9220,0 db
Az év folyamán épített gázvezetékekkel ellátott lakások száma (üdülők nélkül)	18,0 db
Az év folyamán épített fürdőszobával ellátott lakások száma (üdülők nélkül)	6,0 db
Az év folyamán épített, közcsonatnával ellátott lakások száma (üdülők nélkül)	18,0 db
Az év folyamán épített lakások összes alapterülete (üdülők nélkül)	2,0 db
Az év folyamán épített kétszobás lakások száma (üdülők nélkül)	1505,0 m ²
Az év folyamán épített, vízvezetékekkel ellátott lakások száma (üdülők nélkül)	1,0 db
Az év folyamán épített, 3 szobás lakások száma (2 1/2 szobásokkal, üdülők nélkül)	18,0 db
Az év folyamán épített 4 és több szobás lakások száma (3 1/2 szobásokkal, üdülők nélkül)	22,0 db
Az év folyamán épített lakások száma elemi csapások miatt (üdülők nélkül)	11,0 db
Az év folyamán épített lakások száma lakásépítés miatt (üdülők nélkül)	1,0 db
Az év folyamán megszünt lakások száma avulás miatt (üdülők nélkül)	1,0 db
Az év folyamán megszünt lakások száma egyéb ok miatt (üdülők nélkül)	582.300 m ³
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége	81,0 db
Üzemelő közkifolyók száma	116,2 km
Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza	731.400 m ³
Összes szolgáltatott víz mennyisége	857.200 m ³
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma	8123,0 db
Az év folyamán a közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma	58,0 db
Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza	55,4 km
Felszín alatti zárt csapadékcsatorna hossza	12,3 km
Közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma	3288,0 db
Az év folyamán a közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma	85,0 db
Közüemi szennyvíztisztító berendezések kapacitása	4000,0 m ³ /nap
Háztartásokból közüemibe elvezetett szennyvíz mennyisége	218.400 m ³
Közüemibe elvezetett, biológiailag is tisztított szennyvíz mennyisége	857.200 m ³
Háztartási villamos energia fogyasztók száma	10441,0 db
A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége	19.481.000 kWh
Háztartási gázfogyasztók száma	6461,0 db
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül)	14.440.000 m ³
Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül)	10.423.000 m ³
Az összes gázcsőhálózat hossza	134,3 km
Összes gázfogyasztók száma	6798,0 db
Gázzal fűtött lakások száma	6461,0 db

11. A régi ÁRT elemzése (település-fejlesztési történet)

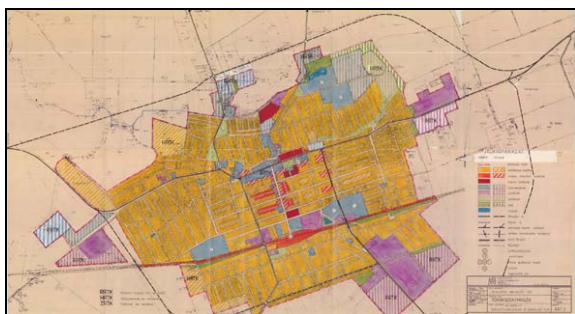
A korábban, 1996-97-ben készült Törökszentmiklói ÁRT-t a szolnoki Axis Építészeti Kft készítette.

A rendezési terv készítése korának megfelelő településfejlesztési koncepcióra épített, rendezési és szabályozási anyagként tartalmazott olyan célkitűzéseket, melyek a jelen időszakra beértek, megvalósultak (pl. a 4. sz. főközlekedési út elkerülő szakasza), és tartalmazott olyan célkitűzéseket, melyek ma már nem aktuálisak, vagy jelentőségüket egyéb szűkülő gazdasági okok miatt elvesztették.

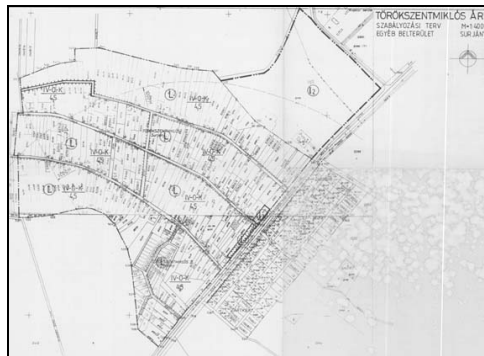
Igazgatási terület, szerkezeti terv

A korábbi rendezési tervnek a központi belterületre vonatkozó rendezési célkitűzései közül, mely többek között a peremterületek fejlesztéssel egybekötött rendezését jelölte meg, ma is aktuális elvárása a városnak (ipari park, téglagyár környék, strand térség stb.).

Központi belterület, szerkezeti terv

Voltak olyan fejlesztési célkitűzések is melyek a mai gazdasági körülmények között már nem látszanak olyan mértékben szükségesnek (pl. további nagy lakóömbök belső feltárása), illetve néhány várost zavaró tevékenység fokozatos kitelepítése, a terület „szelídebb” felhasználása előtérbe került (pl. öntöde, szilikátüzem).

Surján szabályozási terv

Új és jelentős változással kell számolni a 4. sz. elkerülő út tehermentesítő hatásával, a városközpont fejlődésének újraértékelésével. A korábbi tervben jelölt várost bekötő csomópontok elmaradása megoldandó hiányként jelentkezik.

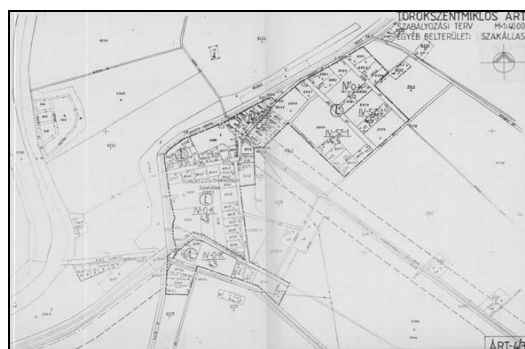
Továbbra sem látszik valóságos és szükséges gondolatnak a déli elkerülő tehermentesítő út koncepciója, annak ellenére, hogy a megyei fejlesztési terv továbbra is jelzi a helyét. A korábbi tervben az igazgatási területen jóval szérelyebb erdőfejlesztési terület volt előirányozva.

A külterületi lakott tanyás helyek fejlesztési és rendezési igénye az új gazdálkodási

Ó-Balla szabályozási terv

A belterületen a városi és a falusias lakóterületek sok helyen átmenet nélküli övezeti helyzeteket tartalmaztak.

Szakállás

A rendezési terv az üdülés területi lehetőségeivel nem foglalkozott, illetve közvetett utalásra lehet gondolni a további RRT feladatok kijelölése esetén.

A korábbi ÁRT rendezési alapelvei sok tekintetben tovább vihető a jelen kor új rendezési elveinek és szabályainak értelemsszerű korszerűsítésével.

II. Településfejlesztési Konceptió

1. SWOT analízis

A település és térsége erősségei, gyengeségei, valamint a lehetőségek és veszélyek feltárása segítséget ad a fejlesztési stratégia reális megfogalmazásához.

(a) Erősségek:

- jó közlekedési kapcsolatok
- közellátás városias szintje a központi településnél
- az infrastruktúra jó színvonala az alapellátásban
- széleskörű intézményellátás
- megfelelő tömegközlekedési rendszerek
- jó egészségügyi ellátás
- jó színvonalú gyermeknevelési intézmények, kulturális intézmények, sportolási lehetőségek
- működő ipari park
- Tisza és árterének természeti értéke
- jó mezőgazdasági termőhelyek, jó mezőgazdálkodási hagyományok.

(b) Gyengeségek:

- a tervezett gyorsforgalmi közút jelenlegi hiánya
- munkaerő foglalkoztatottság megtorpanása
- a helyenként még hiányzó szennyvíz-csatorna hálózat
- a településrészek útjai egy részének rossz minősége
- a városközpont jelenlegi közútforgalmi terheltsége

- városrészek képeinek elnyertelen építészeti, táji megjelenése,
- foghíjak, ideiglenesen használt területek
- elhanyagolt közterületek, zöldfelületek
- téglagyár környezetének lepusztult városképe
- a gazdasági struktúra belső aránytalanságai, a gazdaság több lábra
- állásának, megerősödésének szükségessége
- térségen belüli szélsőséges területi különbségek
- vetésszerkezet egyoldalúsága, gabona-félék dominanciája, a termékek alacsony feldolgozottsági szintje.

(c) Lehetőségek:

- Termál és gyógyvíz magasabb szintű hasznosítása
- Ipari park területének továbbfejlesztése
- Megfelelő munkaerő képzés
- Szolgáltatások színvonalának növelése
- A tiszai hajózási bázis a vizitizmus és horgászturizmus lehetőségének fejlesztése
- Vadász, lovas turizmus lehetőségeinek továbbfejlesztése.

(d) Veszélyek:

- Népeség fogyás
- Munkaerő elvándorlás
- Elavuló városrészek taszító hatása
- Gazdasági szorításokból származó színvonal esés.

2. Jövőkép

A helyzet feltárása után az eredményekre támaszkodva és a természetes emberi vágyak figyelembevételével jövőképnek kell alkotni.

A helyi társadalmi tervezés a feltárt helyzet és az ebből is fakadó jövőkép összekapcsolása a mozgástér megadásával, az alternatív döntési lehetőségek nyilvánvalóvá tételével, a prioritások indoklásával alakulhat ki.

A város eddig elért eredményeire és adottságaira alapozva a további településfejlesztési elképzeléseivel törekednie kell:

- A megélhetési lehetőségeinek további javítására, új munkahelyteremtés elősegítésére, támogatása, potenciális termelőerők mozgósítása.
- Kisvállalkozások fejlesztése, támogatása.
- Ipari park területek további kialakítása, fejlesztése.
- Birtokrendezés, szükség szerinti tagosítás.
- Tájfenntartó mezőgazdálkodás koncepció megvalósítása.
- Lehetséges tájtermékek piaci pozíciójának megerősítése.
- Erdőtelepítés, erdőgazdálkodás, erdőgazdálkodáshoz kapcsolható kiegészítő tevékenységek hasznosítása.
- Turizmus különböző válfajainak fejlesztése – vízi gyógyturizmus, vízi sportturizmus, hobbiturizmus (horgász-vadász), falusi turizmus, tanyasi turizmus lehetőségeinek kibontakoztatása, képzés, szaktanácsadás.
- Kerékpár és lovas turizmus bázisainak és útvonalainak fejlesztése, szolgáltatási kínálat bővítése.
- Innovatív, a helyi fejlesztésekben aktívan résztvevő társadalom mozgásterének segítése.

- Oktatási rendszerek fejlesztése, a tudás megszerzésének ösztönzése, mezőgazdasági, idegenforgalmi szakképzések, menedzser-képzés.
- Községek szervezése, megerősítése, a helyi demokráciák fejlesztése.
- Közlekedéshálózati fejlesztések elősegítése, logisztikai központ és kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése.
- Tiszai hajózás, vízi szállítás, kikötő létesítés, vízi túrabázis elősegítése.
- Komfortos, modern szolgáltatásokat élvező, biztonságot nyújtó lakókörnyezet, lakóterület fejlesztések, rehabilitációk, korszerűsítések, lakóparkok lehetőségeinek kibontakoztatása.
- A térség potenciális üdülési lehetőségeinek feltárása, területi fejlesztése.
- Idegenforgalom ellátásához kapcsolódó szolgáltatások, fejlesztések támogatása, elősegítése.
- Településrendezési részletes tervek készítése.
- A település szerkezeti és területfelhasználási problémáinak következetes megoldása, településrészek rehabilitációjának elősegítése, sérült városképek (utca-tér határoló falak) rekonstrukcióval szellemmel átgondolt javításának segítése.
- Közutak, közterületek, zöldfelületek, parkok és temetők fejlesztése, karbantartása, gondozása.
- Tájsebek kijavítása, tájrészek, avult településrészek rendezése.
- Környezetvédelmi monitoring hálózat működtetése.
- Árvíz- és belvízvédelmi beruházások szükség szerinti elvégzése.
- Hulladékgazdálkodás szakszerű működtetése.
- Szükséges infrastrukturális fejlesztések tervszerű végzése, elősegítése.
- Energiaracionalizálás.

- Szolgáltatások – civil szervezetek feladatellátása, szervezése.
- Térségfejlesztési intézményhálózat fejlesztése, kiépítése, vállalkozásfejlesztés, tele-ház, tourinform.

A város településrendezési operatív programjának része kell hogy legyen a helyi építésügyi és szabályozási előírások olyan jellegű megalkotása mely elő tudja segíteni a település néhány rendhagyó változtatási szakmai kívánalmának érvényesülését.

3. A tervezési területtel kapcsolatos „problématérkép”

Előzetes felmérések során az alábbi problémák merültek fel a rendezési terv vizsgálata kapcsán:

- a. Gazdasági területek megoldandó feladatai:
- Ipari park, iparterületek bővítése
 - Meglévő iparterületek további fejlesztése

Keleti Iparterület

- Állattartó telepek, állattartási rendelet (csirketelep)
- b. Lakóterületek fejlesztési kérdései:
- Tömbbelső új feltárása a központban

Megnyitott tömbbelső a fő utcán

- Lakóövezetek új besorolása
 - Előkertek kérdése
- c. Intézményterületek esetében keletkezett feladatok
- Városközpontban új térfalak

Térfal hiány a Kossuth térnél

- Művelődési ház rehabilitációja
 - Kossuth téri új környezet alakítás
 - Temető probléma – egyházi – rendezetlen
- d. Városi terek fejlesztési és rendezési feladatai
- Parkolók helyzete
 - Kossuth tér kert rendezése
 - Piac környezetének rendezése

Piacsarnok környezete

- Zöld parkok, szobrok, térplasztika

Virágárus bódé a Kossuth parkban

- e. Szabadidő-rekreációs területek fejlesztési kérdései
- Csónakázó tó bővítése, rekultivációja
 - Szakállasi holtág mellett üdülőterület szükséges
 - Halászati jog kérdése a holtágon
 - Szenttamás telekosztás szükséges (hobbitelek)

Penny market által megszakított térfal a Hunyadi téren

- f. Infrastruktúra terén szükséges intézkedési feladatok:

- Alatkai úti recipiens (szennyvízcsatorna) Tinóka csat.
- Elkerülő út csomópontjai
- Szeméttelp rehabilitáció
- Városközpont - Almásy u. – Pánthy E. u. közötti tömb beépítési ja-vaslat.
- Városközpont terek, utak, utcák térfalainak felülvizsgálata, Hunyadi tér, Ipolyi A. tér rendezése.
- Közép-Tisza völgyi Hagyományörző Központ építése és bővítése.

Hagyományörző Közp-Szakállas településrész térségében

4. Kitörési pontok - fejlesztési programok

A település fenntartható fejlődésénél alapvetően a legfontosabb, és várhatóan a legeredményesebb helyzetteremtő kulcsprojekteket kell meghatározni.

A stratégia rövidtávú kulcsprojektjei:

- az Ipari Park szolgáltatásainak továbbépítése
- a közúthálózati fejlesztések befejezése, közutak korszerűsítése
- gyógyvíz-termákvíz idegenforgalom bázisainak szolgáltatásainak kiépítése
- tervezett erdőtelepítések megvalósítása

5. Stratégiai és operatív programok

A programok sikeres megvalósulása a térség terület- és vállalkozásfejlesztési ügynökségének piaci pozícióját javító jó marketing munkájától pozitív eredményt adhat.

a.) Prioritások:

- sokszínűség, több lábon állás
- innovatív kis- és középvállalkozások
- innovatív helyi társadalom
- fenntarthatóság, biztonság
- a természet és a hagyományos kul-túra értékeinek a modern techno-lógiákkal való ötvözése
- hozzáadott érték növelése
- regionális szerepkör erősítése
- társadalmi integráció, polgárosodás

A településrendezési terv megújulása kapcsán több olyan fejlesztési rendezési feladat áll a város előtt, mely folyamatos fejlődése mellett is jelentős probléma megoldási-városépítési gondokat ad.

b.) A startégia középtávú projektjei:

- A városközpont átalakulóban lévő tömbjeinél, a hiányzó foghíjak, félbemaradt szerkezeti elemek, új tér- és utcafalak létrejöttét kívánja.
- A városközpont rekonstrukciója folyamán a történelmi értékek érvényesülését segíteni kell. A városkép alakításánál a korábbi jó hagyományok és megőrzésre méltó építészeti motívumoknak teret kell engedni.
- Az újkori lakótelepszerű építések reurbani-zációs felülvizsgálatra érdemesültek.
- Az egykori közterületi képek – terek, parkok, fásított utcák, zárt és nyitott beépítések – több olyan értéket is képviselnek, melyek rekonstrukciója jól segítené a város karakteres jó képének városépítészeti újjáalakulását.
- A városközpont urbánus megjelenéséhez, működéséhez a megindított tömbátépítéseknek feltárulnak a belső fejlesztési tartalékok.
- A Vásárhelyi P. út mentén a városközpont északi oldala sokrétű építészeti feladatsor előtt áll, mivel itt az építészeti térfal nem is létezik.
- A Piac csarnok körüli beépítés újrafogalmazása szükséges igény.
- A Kossuth tér „kívül-belül” rekonstrukcióra vár, itt különösen az autóbusz állomási oldal teremtett nehéz építészeti helyzetet.
- A városközpont zártosult beépítéseinek több helyen alakult ki olyan átmeneti állapot, ahol az előkert és a telekhatárra való építés felváltva jelenik meg. Valószínű ez majd egy új helyi városképi precedenst

- szilárd hulladék kezelés, újrahasznosítás, fejlesztés
- a város regionális szerepkörének erősítése, kulturális és sportesemények
- helyi továbbképzések, vezetőképzés, tanácsadó szolgálat megvalósulása
- kombinált oktatási, közösségi, foglalkoztatási program szervezése roma fiatalok számára
- a város közterületeinek rehabilitációja, tájsebek rendezése
- „foghíjak” városrészek, településfejlesztések megvalósítása.

fog adni és ezzel a helyi egyéniségi képhez is hozzá fog így járulni.

- A város egyéb terei is mind újrendezést igényelnek.
- A város főútjának forgalmi szerepe az elkerülő út megnyitásával valószínű jelentősen megváltozik és mód lesz az út rekonstrukciójára, újrafásítására, parkoló sávok további létesítésére.
- A strand térsége, a meglévő tavak rendezése a helyi igényeken túl jelentős idegenforgalmi jellegű tájrendezési feladat lesz, helyet adva egy komplex fürdőkultúra és üdülés, pihenés fogadására.
- A város téglagyár felé eső avult állagú lakóterületi környezetének rendezése nemcsak egy egészségesebb városi környezet kialakítását teszi lehetővé, hanem a tavak környékének rendezése a város rekreációs területének új tartalékait is feltárhajta.
- A korábbi rendezési terv észak-nyugati és délnyugati külterjes lakóterület fejlesztését már nem szükséges a továbbiakban figyelembe venni. A város belső tartalékai elegendő lakásfejlesztési területet biztosítanak.
- Szakállás közelében épül egy „Hagyományőrző Tájéközpont”, mely tervezett vertikális idegenforgalmi szolgáltatásával egyedi, különlegesen szép színfoltja lesz a tájrésznek.
- A meglévő – korábbi állattartó – majorok továbbra is funkciójuk szerint élhetnek tovább azzal a feltétellel, hogy a kötelező környezeti hatás kritériumoknak meg tudnak majd felelni.
- Az új településrendezési terv készítése során felülvizsgálatra kerül majd a helyi építésügyi szabályzat is. Ebben nemcsak az új építési övezeti meghatározások fognak majd újként megjelenni, hanem a helyi építésügyi engedélyezési eljárás néhány mozzanata is kiegészülhet új követelményekkel, különösen a rekonstrukciós települési területeknél, ahol különleges szak-mai figyelmet igényel a városfejlesztés.
- A rendezési terv készítésénél érvényesülnie kell a megyei fejlesztési és rendezési terv Törökszentmiklósról vonatkozó vetületeinek, a kistérségi közös fejlesztési projektek területi, intézkedési igényeinek.

c.) A startégia hosszútávú programjai:

- Az „alvó” települések – Balla, Surján, Szakállás – nem kell, hogy további lakóterület fejlesztéssel számoljanak, meglévő állapotuk a jövő igényeknek is megfelelnek.
- Szakállás melletti Tisza-holtág parti részén felmerült helyi igények miatt, horgász üdülőterület kialakítása tervezett.
- Szenttamási lovasbázis térségének kismértékű üdülőfejlesztése szintén egy új felmerült fejlesztési program.
- Az igazgatási területen jelentős számban található tanyák, tanya-csoportok a településrendezés során szabályozott élettel fejlődhet tovább, biztosítva a

mezőgazdálkodási életmód megfelelő működési területi feltételeit.

- Tisza és ártere tájvédelmi terület, zavartalansága biztosítható. A folyón való vízi élet lehetőségeihez kapcsolódhatón Ballánál egy hajó-kikötési hely kijelölését kezdeményezik.
- Balla, Szakállas települések között tervezett közvetlen összekötő „parti” út Tisza-püspöki és Fegyvernek felé kapcsolná majd össze közvetlenül a Tisza közeli közúti forgalmat.
- A Tisza és a város között jelzett új gyorsforgalmi út nyomvonala a tervezett 4-es út kereszteződésénél mutat kapcsolódási csomópontot.

Intézkedni szükséges, hogy néhány különösen exponált településpontra továbbfejlesztése és rendezése előtt az ilyen területek tényleges beépítése, átépítése előtt megfelelő részletességű lehetőség feltáró előzetes tanulmányterv, beépítési javaslat kerüljön, mely a mindenkori aktuális beruházási szándékot magába foglalva a lehető legjobb városépítészeti eredményességhez is elvezet.

Az ilyen különleges helyeken, melyek a szabályozási tervben és a településfejlesztési céloknál külön is jelölésre kerülhetnek az építési engedélyezéshez az átlagostól eltérő alátámasztó dokumentációs anyagok kötelező követelménye (pl. utcakép, fotomontázs, modell stb.) is előírható legyen.

A felsorolt tennivalóknak nem annyira a fontossági sorrend a célja, hanem az elvégzendő feladatok számbavétele. Arra való, hogy ki-ki tudja, ha ezekben az ügyekben valamit tenni tud, akkor az a közösség helyeslésével találkozhat. Ez a lista bizonyára sohasem lesz végleges, hiszen némelyik megvalósul majd belőle, mások esetleg aktualitásukat veszítik.

Úgy kell kezelni, mint a koncepció egészét: időnként át kell tekinteni a bővítés vagy a csökkentés szándékával. Valószínű, hogy a célok, programok listájából előbb vagy utóbb a többség megvalósul. Az is valószínű, hogy vélhetőleg közmegegyezéssel ugyanannyi kerekedik a kiesettek helyére.

III. Rendezési Koncepció

Törökszentmiklós 1997-es általános rendezési tervének korszerűségi felülvizsgálata során figyelembe lettek véve annak időközben megvalósult fejlesztési és rendezési célkitűzései

- A jelen időszakra kialakult gazdasági és érdekeltségi változások és adottságok.
- A megyei területfejlesztési terv ide vonatkozó elhatározásai.
- A kistérségi fejlesztési elképzelések ide vonatkozó vetületei.
- Az építési törvényben időközben változott területrendezési szabályok, szakhatósági előírások és követelmények.
- A város önkormányzatának 2003-ban elfogadott településfejlesztési koncepciója.
- Az egyeztetési tárgyalások folyamán felmerült önkormányzati, szakhatósági, kisközségi valamint egyéb lakossági fejlesztési és rendezési igények.

Az 1997-es ÁRT sok olyan tovább folytatható rendezési elemeket rögzített, melyeket az új tervben továbbvitelre javasoltunk.

Az új településrendezési terv készítése során a város több részterületén folyamatban lévő fejlesztési akciók, tervek készültek melyek a jelen és a legközelebbi időszak különböző célzott beruházásainak előkészítésére és megvalósítására mutattak.

1. A településrendezés javaslatai

Előzetes felmérések során az alábbi javaslatok érkeztek a rendezési terv készítéséhez:

- b. Gazdasági területek megoldandó feladatai:
- Ipari park, iparterületek bővítése
 - Meglévő iparterületek további fejlesztése

Keleti Iparterület

- Állattartó telepek, állattartási rendelet (csirketelep)

c. Lakóterületek fejlesztési kérdései:

- Tömbbelső új feltárása a központban

Tömbbelső

- Lakóövezetek új besorolása
- Előkertek kérdése

d. Intézményterületek esetében keletkezett feladatok

- Városközpontban új térfalak

Új térfal

- Művelődési ház rehabilitációja
- Kossuth téri új környezet alakítás
- Temető probléma – egyházi – rendezetlen

f. Városi terek fejlesztési és rendezési feladatai

- Parkolók helyzete
- Kossuth tér kert rendezése
- Piac környezetének rendezése

g. Szabadidő-rekreációs területek fejlesztési kérdései

- Csónakázó tó bővítése, rekultivációja
- Szakállasi holtág mellett üdülőtérlet szükséges
- Halászati jog kérdése a holtágon
- Szenttamás telekosztás szükséges (hobbitelek)

g. Infrastruktúra terén szükséges intézkedési feladatok:

- Alatkai úti recipiens (szennyvízcsatorna) Tinóka csat.
- Elkerülő út csomópontjai
- Személtelep rehabilitáció
- Városház - Almásy u. – Pánthy E. u. közötti tömb beépítési javaslat.
- Városház terek, utak, utcák térfalainak felülvizsgálata, Hunyadi tér, Ipolyi A. tér rendezése.
- Közép-Tisza völgyi Hagyományörző Központ építése és bővítése.

A programok sikeres megvalósulása a térség terület- és vállalkozásfejlesztési ügynökségének piaci pozíciót javító jó marketing munkájától pozitív eredményt adhat.

A településrendezési terv megújulása kapcsán több olyan fejlesztési feladat áll a város előtt, melytől folyamatos fejlődése mellett is még jelentős probléma megoldási város-építési gondokkal kell törődni.

- A városház átalakulóban lévő tömbjeinél, a hiányzó foghíjak, félbemaradt szerkezeti elemek, új tér- és utcafalak létrejöttét kívánja.
- A városház rekonstrukciója folyamán a történelmi értékek érvényesülését segíteni kell. A városház alakításánál a korábbi jó hagyományok és megőrzésre méltó építészeti motívumoknak teret kell engedni.
- Az újkori lakótelepszerű építések reurbanizációs felülvizsgálatra érdemesültek.
- Az egykori közterületi képek – terek, parkok, fásított utcák, zárt és nyitott beépítések – több olyan értéket is képviselnek, melyek rekonstrukciója jól segítené a város karakteres jó képének városépítészeti újjáalakulását.
- A városház urbanus megjelenéséhez, működéséhez a megindított tömbátépítésekkel feltárlanak a belső fejlesztési tartalékok.
- A Városház P. út mentén a városház északi oldala sokrétű építészeti feladatsor előtt áll, mivel itt az építészeti térfal nem is létezik.
- A Piac csarnok körüli beépítés újrafogalmazása szükséges igény.
- A Kossuth tér „kívül-belül” rekonstrukcióra vár, itt különösen az autóbusz állomási oldal teremtett nehéz építészeti helyzetet.
- A városház zártos beépítéseinek több helyen alakult ki olyan átmeneti állapot, ahol az előkert és a telekhatárra való építés felváltva jelenik meg. Valószínű ez majd egy új helyi városképi precedenst fog adni és ezzel a helyi egyéniségi képhez is hozzá fog járulni.
- A város egyéb terei is mind újrendezést igényelnek.

A város főútjának forgalmi szerepe az elkerülő út megnyitásával valószínű jelentősen

- megváltozik és mód lesz az út rekonstrukciójára, újrafásítására, parkoló sávok további létesítésére.
- A strand térsége, a meglévő tavak rendezése a helyi igényeken túl jelentős idegenforgalmi jellegű tájrendezési feladat lesz, helyet adva egy komplex fürdő-kultúra és üdülés, pihenés fogadására.
- A város téglagyár felé eső avult állagú lakóterületi környezetének rendezése nemcsak egy egészségesebb városi környezet kialakítását teszi lehetővé, hanem a tavak környekének rendezése a város rekreációs területének új tartalékait is feltárhajtja.
- A korábbi rendezési terv észak-nyugati és délnyugati külterjes lakóterület fejlesztését már nem szükséges

a továbbiakban figyelem-be venni. A város belső tartalékai elegendő lakásfejlesztési területet biztosítanak.

- Az „alvó” települések – Balla, Surján, Szakállas – nem kell, hogy további lakóterület fejlesztéssel számoljanak, meglévő állapotuk a jövő igényeknek is megfelelnek.
- Szakállas melletti Tisza-holtág parti részén felmerült helyi igények miatt, horgász üdülőterület kialakítása tervezett.
- E térség közelében épül egy „Hagyományörző Tájéközpont”, mely tervezett vertikális idegenforgalmi szolgáltatásával egyedi, különlegesen szép színfoltja lesz a táj résznek.
- Szenttamási lovasbázis térségének kismértékű üdülőfejlesztése szintén egy új felmerült fejlesztési program.
- Az igazgatási területen jelentős számban található tanyák, tanya-csoportok a településrendezés során szabályozott élettel fejlődhet tovább, biztosítva a mezőgazdálkodási életmód megfelelő működési területi feltételeit.
- A meglévő – korábbi állattartó – majorok továbbra is funkciójuk szerint élhetnek tovább azzal a fel-tétellel, hogy a kötelező környezeti hatás kritériumoknak meg tudnak majd felelni.
- Tisza és ártere tájvédelmi terület, zavartalansága biztosítható. A folyón való vízi élet lehetőségeihez kapcsolódóan Ballánál egy hajó-kikötési hely kijelölését kezdeményezik.
- Balla, Szakállas települések között tervezett közvetlen összekötő „parti” út Tisza-püspöki és Fegyvernek felé kapcsolódna majd össze közvetlenül a Tisza közeli közúti forgalmat.
- A Tisza és a város között jelzett új gyorsforgalmi út nyomvonala a tervezett 4-es út kereszteződésénél mutat kapcsolódási csomópontot.
- Az új településrendezési terv készítése során felülvizsgálatra kerül majd a helyi építészeti szabályzat is. Ebben nemcsak az új építési övezeti meghatározások fognak majd újként megjelenni, hanem a helyi építészeti engedélyezési eljárás néhány mozzanata is kiegészülhet új követelményekkel, különösen a rekonstrukciós települési területeknél, ahol különleges szak-mai figyelmet igényel a városfejlesztés.
- A rendezési terv készítésénél érvényesülnie kell a megyei fejlesztési és rendezési terv Törökszentmiklósról vonatkozó vetületeinek, a kistérségi közös fejlesztési projektek területi, intézkedési igényeinek.

A felsorolt tennivalóknak nem annyira a fontossági sorrend a célja, hanem az elvégzendő feladatok számbavétele. Arra való, hogy ki-kij tudja, ha ezekben az ügyekben valamit tenni tud, akkor az a közösség helyeslésével találkozhat. Ez a lista bizonyára sohasem lesz végleges, hiszen némelyik megvalósul majd belőle, mások esetleg aktualitásukat veszítik.

Úgy kell kezelni, mint a koncepció egészét: időnként át kell tekinteni a bővítés vagy a csökkentés szándékával.

- Valószínű, hogy a célok, programok listájából előbb vagy utóbb a többség megvalósul. Az is valószínű, hogy vélhetőleg közmegegyezéssel ugyanannyi ke-rekedik a kiesettek helyére.

IV. Örökségvédelmi hatástanulmány

1. Vizsgálati munkarész

Történeti leírás

A város levéltárában volt egy irat, amely szerint 1044-ben Aba Sámuel seregének egy része Szent-miklóson keresztül vonul a Dunántúlra a ménfői csatába. 1074-ben Salamon király Szentmiklóson át vezette seregét a kemeji útközetbe, majd a csata után a vereséget szenvedett Géza herceg is átvonult a településen. Ezek az adatok kérdésesek ugyan, de a kora Árpád-korból edénytöredékek, hajkari, ásó-papucs és fenőkö is előkerült a régészeti ásatásokon. Védőszentekről a XII-XIII. századtól neveztek el falvakat, ám az első írásos emlék 1399-ből való a településekről, amikor a helységet Zentmiclos alakban említik. A környékről, Szakállásról, Baláról azonban már jóval korábbi írásos emlékek is vannak.

A város monográfiája, helytörténet-írója, Tóth Sándor szerint a helység első neve Bala, majd Szentmiklós, azután Balaszentmiklós volt, és nagy valószínűséggel ki lehet jelenti, hogy a többi környékbeli helységhez hasonlóan 900-1000 éves múltra tekinthet vissza. A hatalmas pusztítást végző tatárjárás, majd a betelepült kunok szomszédossága, az 1285-ös második tatárjárás és a kiskirályok háborúi miatt a Közép-Tiszavidék 1241-től Nagy Lajos koráig szinte állandó létbizonytalanságban élt, el lehet képzelni, mi minden pusztult el akkor. Ezután Szent-miklós, később Balaszentmiklós mintegy kétszáz évig nyugodtan fejlődhetett, gyarapodhatott (pl. a XV. században a helység már a környék egyik legnépesebb települése), míg el nem jött a gyászos emlékű 1552. év, amikor a török elfoglalta a környéket és egészen 1685-ig tartotta megszállás alatt. 1552-től a mai Ipolyi Arnold téren és környékén állott a szentmiklósi vár, amelyet már a törökök építettek. A már említett Tóth Sándor szerint 1555-ben a török ellen támadó váradi püspök „...a várral nem boldogult. Hogy mégis valami hatása legyen a törökre ittletének, a falu lakosságát jószágostul együtt elvitte magával, a helységet pedig felperzselt és lerombolta... A váradi püspök 1555-ben Balaszentmiklós tősgyökeres lakosságát vitte el innen, és azok ki tudja, hova kerültek? Magukkal vitték a helység régmúltjáról regélő szájhagyományt és az valahol idegenben velük szállt a sírba.”

A 133 éves török uralom alatt a várat többször ostromolták (pl. 1570-ben Karácsony György, a „fekete ember” serege), sőt 1595-ben, 1659-ben és 1685-ben le is rombolták. 1685 a török alóli felszabadulás éve, csak éppen az hiányzott, aki örüljön a szabadságnak. Ekkor a várral együtt a helység is, immár sokadszorra, elpusztult. Egyetlenegy épület maradt meg, a téglából épült régi templom, amely szinte bizonyosan, már 1552 előtt is szolgálta a híveket. Állott pedig ez a templom a mai református iskolával áteltenben, a Tinóka magaspartján, a mai Kossuth út északi részén. Az élet nagyon nehezen indult meg a vidéken, és ami megindult az is elpusztult a vidéket ért rácz (szerb) pusztítások miatt a Rákóczi szabadságharcban, a XVIII. század elején.

Eddig tartott a régi Szentmiklós története 1720-ban kezdődött, amikor II. Almásy János megkezdte a helység és a környék újratelepítését. 1720 így Törökszentmiklós születési éve. Az első betelepülők reformátusok voltak Egyekről, Roffról, Szeghalomról, Földváról, majd néhány év múlva a katolikusok is követték őket Hevesről, Csányról, Buráról. Ezek a települések tehát Törökszentmiklós anyatelepülései, innen származtak az ősök, gyökereik ide vezetnek vissza.

A betelepülés, a fejlődés folyamatos volt, hiszen Törökszentmiklós 1738-ban már mezővárosi címet kapott. Az el-múlt századok pusztításai nem ismétlődtek meg, a fel-felbukkanó járványok ellenére a helység gyarapodott,

nővekedett. A katolikusok és a reformátusok külön telepedtek le, a katolikusok a várom környékén, az alvégen, a reformátusok a régi Bala-szentmiklós területén, a templomrom körül, a fel-végen. A választóvonal a mai Almásy út és környéke volt, akkoriban lakatlan terület. A két vallási közösség első dolga volt felépíteni templomaikat, majd iskoláikat. A lakott területek lassan összeértek, a két felekezet ugyan megőrizte különállását, de ismét Tóth Sándor szavaival élve „...kezdetől fogva példás, békességet viselkedést, testvéries megértést tanúsítottak. S ez napjainkban is megvan.” 1848-ban a város kikerült a földesúri fennhatóság alól, a jobbágy felszabadító Kossuthnak óriási kultusza alakult ki Törökszentmiklóson. Még ez évben 417-en (!) jelentkeztek nemzetőrnek, oly sokan, hogy sorolással kellett kiválasztani a 119 embert, aki bevonulhatott. Az akkori vármegyéből, Eger után Törökszentmiklósról jelentkeztek a legtöbben, hogy áldozatot hozzanak a hazáért. Az utódok méltán lehetnek erre büszkéek. 1851-ben már 8030 volt a mezőváros lakóinak a száma, és ezek között már 115 zsidót is találunk.

A zsidó népesség az 1830-as évek végétől telepedett le, így az izraelita felekezet a harmadik felekezet a városban. A baptista gyülekezet később, 1880-ban jött létre, és a mai napig megvan, ellentétben az izraelitákkal, akiket elpusztított a II. világ-háború, aki pedig megmaradt, szinte kivétel nélkül elvándorolt Törökszentmiklósról. A cigányság már 1750-től kimutatható a városban a mai Jókai úttól keletre lévő városrészben, az ún. Csesznyikóban.

A Tisza szabályozása 1851-ben, a vasúti közlekedés 1857-ben indult el, és ez nagyban elősegítette az ipar és a kereskedelem fejlődését, a mezőgazdaság árutermelővé válását. 1872-ben Törökszentmiklós takarékosági okokból mezővárosból nagyközséggé alakult át, ám az 1867-es kiegyezés után itt is megélénkült a társadalmi, gazdasági élet. (A település egyébként az ország legnépesebb nagyközsége volt, nagyobb, mint jó néhány város. Később, 1941-ben közel 31 ezer volt Törökszentmiklós lélekszáma.) 1900-ig egyesületek tucatjai alakultak, pénzintézetek, malmok, téglagyár jöttek létre.

A Lábassy-féle Ekegyár már 1848-ban megalakult és folyamatosan növekedett. Ekkor épült a Pánthy-féle Leánynevelő Intézet, a Népbank, a tűzoltó-torony, a honvédsíremlék és az új, kéttornyú katolikus templom is. A XX. század elején állították fel a Kossuth szobrot, majd építették fel az Arany János uti és a Hunyadi uti két iker-óvodát, két katolikus iskolát, az új városházát (akkori község-háza), a villanytelepet, bevezették a telefont, megjelent a mozi. Az I. világháború, majd az azt követő forradalmak és az 1919. május 1-jén kezdődő 10 hónapos román megszállás, valamint a község kifosztása hatalmas törést okozott a helység fejlődésében. Törökszentmiklós lakossága ismét óriási áldozatot hozott a haza oltárán. 925-en maradtak oda a világháború csatamezein, a hadirokkantak száma 273 volt. A törtélen élni akarást jelzi, hogy Trianon után néhány évvel Miklós kiheverte a súlyos csapásokat, és a 20-as évek vége felé az újabb fejlődést bizonyító hatalmas építkezésekbe kezdett.

Az 1920-as évek 2. felében épültek a kültelki elemi iskolák, az új polgári fiúiskola, a Királyi Járásbíróság, a bazársor, a víztorony, az új Kossuth tér a Hősök szobrával, a mozi épület, az új vágóhid, sportpálya, a katolikus parókia, felsorolni is sok. Új feldolgozó-üzemek jöttek létre, és több közéleti és egy szépirodalmi újság is létezett! Ez volt Törökszentmiklós utolsó felfelé ívelő időszak, a 30-as években a gazdasági világválság, a 40-es években az újabb világháború, majd a Rákosi-korszak következett. 1952-től lett újra város a település, ám az ezután következő fejlődés enyhén szólva is ellentmondásos, felemás volt.

A múlt ismerete nélkül ugyanis nem lehet élni, csak élelünk sokkal szegényebb e nélkül. Nem anyagiakban, ha-

nem lelkiekben és szellemiekben. Figyelní kell erre, hiszen jövót csak így lehet tervezni, majd később építeni.

Törökszentmiklós városának pedig nem szabad elfeledkeznie Surjánról, a két Baláról, Szakállasról, Bartáról, Szent-tamásról, Pusztaszuriról, a már csak nevében élő Karancsról, és az 1940-es években még hozzá tartozó Tenyöről és Kengyelről sem. A város története, múltja, jelene és jövője e települések nélkül nem lenne teljes.

Törökszentmiklós Szolnoktól keletre fekvő város. Északról élővízként a Tisza határolja, de északkeletről határát alkotja a fegyverneki Holt-Tisza medre is. A település neve hármas összetételű. A „török” kifejezés a XVI-XVII. század megszálló hatalmára utal. Amikor a török Szolnok várát elfoglalta, az akkori Balaszentmiklóson palánkvárát épített védelmi céllal. Gyakran csak Szent-miklósként emlegették, majd a XVIII. század elejétől biztosan adathalható a Törökszentmiklós név. A „szen” latin eredetű szó, a „miklós” elnevezést pedig a falu templomának védőszentjéről, Szent Miklósról kapta. Már az Árpád-korban is bizonyított a megtelepedés, jelentősége azonban később növekedett meg. A helységet 1399-ben említik először zentmyclos alakban.

1552-ben Balaszentmiklós népes és lakott hely, hiszen 32 portát írtak össze. Ekkor a török Szolnok ellen felvonulva földvárat épített, hogy kelet felől védje magát a támadások ellen, a falut viszont békén hagyta. 1570-ben Karácsony György, a „Fekete Ember” hadai megostromolták a várat, de nagyobb kárt nem tettek benne, a falut azonban felprédálták. A vár nagy pusztulása 1595-ben következett be. Miksa császári fővezér közeledésének hírére a törökök felgyújtották, s 1657-ig romokban állt. Ekkor újjáépítették, hogy a Porta megújuló és terjeszkedő politikáját szervezett és kiépített várhalózat támogatassa. 1659-ben az új várat II. Rákóczi György hada „június 12-én jó hajnalban reá ütven, egészében felégette”. A törökök harmad-izben is felépítették és megerősítették katonákkal. 1685-ben, Szolnok visszafoglalása után jutott magyar kézre, s kincstári birtok lett.

A vár elpusztult, s ettől kezdve a település határát csak gyéren lakták.

1697-től ismét népesebb faluként szerepel, majd a Rákóczi-szabadságharc törí meg a fejlődés lendületét.

1720-ban Almásy János kezdte meg a szervezett telepítést. Az első hullámban reformátusok, később katolikusok érkeztek. Hogy elkerüljék a vallási villongásokat, elkülönítve telepítették le őket. 1738-ban földesúri támogatással Török Szent Miklós néven oppidum (mezőváros) rangot kapott.

1771-ben, az urbárium (Mária Terézia 1767-ben kelt, jobbágy és földesúr viszonyát szabályozó rendelete) bevezetése kedvezőtlen helyzetbe hozta a jobbágyságot. A lakosok kérték az úr-béri földek elkülönítését, de erre 1845-ig várni kellett. 1847-ben a város örökváltságot ajánlott fel az Almásy családnak. 1848-ban pedig azért folyamatok, hogy rendezett tanácsú várossá alakulhassanak. Az 1848/XXIV. tc. értelmében el is nyerték ezt a jogot. A haza védelmére 1848. július 17-én 417-en jelentkeztek nemzetőrnek. A szabadságharc bukását követő önkényuralom idején Törökszentmiklós városi rangját megtarthatta, sőt, átmenetileg járási székhelye is vált.

Ebben a korszakban következett be az iparosodás terén is jelentősebb előre-lépés. 1848-ban alakult meg a Lábassy-féle ekegyár, amely később a város legjelentősebb ipari üzemévé vált.

Az 1850-es években megkezdődött a település határának ármentesítése. 1857-ben megnyitották a várost érintő Szolnok-Debrecen vasútvonalat, amely elősegítette a me-

zőgazdaság ártermelővé válását, felgyorsította az ipar és kereskedelem fejlődését. Az 1870-1880-as években több üzem is létesült. Megkezdte például működését az Első Törökszentmiklósi Gőzmalom. A gazdasági fejlődés ellenére 1872. július 27-én visszaminősítették nagyközséggé. Áldozatokat az I. Világháború is követelt, a II. világháborúban pedig csak heves harcok után szabadult fel a település. A szovjet páncélosok 1944. október 10-én hatoltak be területére, majd a német 4. SS hadosztály ellentámadásba lendült és visszafoglalta. 1944. október 24-én szabadult fel véglegesen a német megszállás alól. Az ezt követő hónapok legfontosabb feladata a közellátás megszervezése volt. Sor került a földosztásra is. 1950-re azonban államosították a földeket és az ipari üzemeket. A korábban szépszámú kisiparos fokozatosan megszüntette tevékenységét. 1948. decemberében a koalíciós pártok együttesen kérték a település várossá nyilvánítását. A kérelemnek 1952-ben tettek eleget.

Szenttamás-Pusztá neve először 1559-ben bukkant fel egy királyi adomány-levéiben, mint lakott hely.

A török pusztítás alatt azonban lakatlanná vált. 1720-ban birtokjogot szerző Almásy család telepíti újra.

Az Almásy család kastélyát a város központjában építi fel és az 1850-es évekig lakta.

A Szenttamási kastélyukat 1850-90 évek között építik fel a mai formájában. A földszintes, teraszos, kilátótoronnyal díszített nyári lakkal kezdték az építkezést. Almásy gróf lányának emeltette hozományként a Kétpó külterületen található kastélyt.

Később épült az emeletes kastély-szárny, az önálló gazdasági épülettel, melyet egy nyitott tornác köt össze. Az építkezést az emeletes kastélyhoz kapcsolt kápolnával fejezték be. A kastélyt 11,5 ha Kastélypark egészíti ki és teszi kompletté. Az uradalom gazdasági épületeit, istállóit, cseléd-házait, malmot, téglagyárat a kastélytól 2 km-re a nagy majorban építik fel.

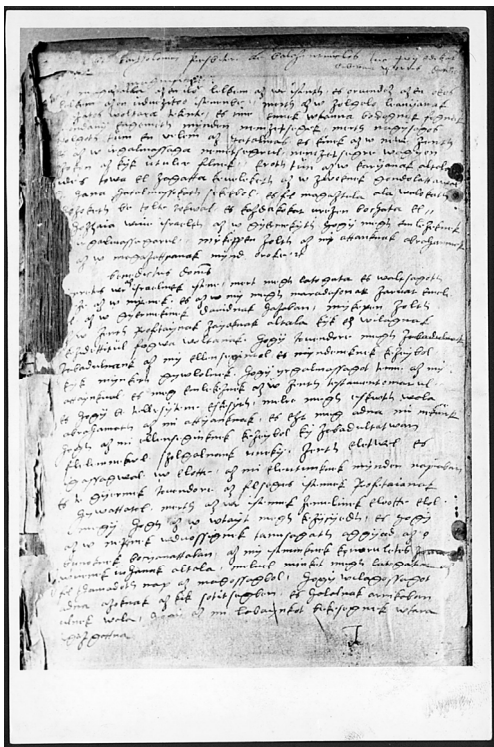
A lótenyésztés istállóit, kifutói a kastélykerthez szervesen csatolódnak, melyből már csak egy épület az eredeti. Az Almásy család 1930-ban a gazdaságukkal együtt a kastélyt is eladta. Új tulajdonosa Geiger Jenő a II. Világháborúig.

1949. évben államosítással az akkor kialakuló Pusztapói Állami Gazdaság kezelésébe kerül. 1963. évtől a kastélyt idegenforgalmi célra építik át, s ekkor alapítják az angol telivér ménest is. A gazdaság átszervezésével 1971-től az idegenforgalommal felhagyni kény-szerült.

A kastély 1985-ig központi irodaként szolgált, s egyben a parkban létrehozott ifjúsági tábor kiszolgáló helyiséget is biztosította. Mai napig a kastély alkalmi rendezvények (bemutatók, lovas napok, esküvők, stb.) helyiségéül szolgál. Lehetőség nyílik 30-40 fős, elsősorban diákcsopordok fogadására is. A ménes az ország egyik meghatározó angol telivér tenyészhelye, egyik leghíresebb ménje a Turbo nevet viselte.

Az idelátogató vendégek, csopordok részére lovasbemutatót, lovaglást, sétakocsikázást tudunk nyújtani. Minden év augusztus utolsó előtti vasárnapján lovasversenyt szervezünk több ezres látogató részére.

Törökszentmiklós Jász-Nagykun-Szolnok megye egyik kisebb városa cca. 24.000 lakossal. Gazdasági életében most is a mezőgazdaság a domináns, a volt tsz-ek, a mezőgazdasággal kapcsolatos ipar biztosítja a számottevő munkahelyet. Mára jelentősen megnőtt a szolgáltató ágazat, a kisvállalkozók aránya is. Iskoláival valamint egyéb közművelődési intézményeivel fontos szerepet játszik szűkebb környezete életében.

1.2 Régészeti örökség⁵

Legrégebbi szentmiklósi irat (a lap tetején lévő felirat: Bartholomeus presbyter de Balazsentmiclos)

Törökszentmiklós Város Helytörténeti Gyűjteménye Szolnok megye legrégebbi összegűffő nyelvemlékét Bertalan balazsentmiklósi plébánosnak köszönhetjük. Magyarra fordította a Magnificat-ot és a Benedictus-t, melynek eredeti leírt szövege az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár ősnymotványának alsó bekötési táblája belső udvarán olvasható. Az ősnymotvány címe: Biblia. Cum postillis de Lyra... Nicolaus de Lyra. Contra perfidiam iudeorum. Norimberga (Nürnberg 1487. XII. 3.) Bertalan tehát 1487 után volt plébános Balazsentmiklóson, egyes vélemények szerint 1490-1500 körül, míg mások szerint az 1500-as években.

A balazsentmiklósi vár 1595-ben (a település legelső ábrázolása)

Ortelius Redivius így ír a szentmiklósi vár 1595. évi eseményeiről, 1665-ben kiadott művében: „...Miksa... Ő kir. Fensége fölkerelkedett egész táborával és ... egyenesen Szentmiklósnak tartott, de az ottani törökök sejtve, hogy ez a mozdulat komolyan ellenük irányul erősségüket, noha az felszereléssel és eleséggel bőven el volt látva tüstént felgyújtották és elhúzódtak onnan Miksa a ... várat, mely szép helyen feküdt és két széles és mély árokkal és kettős, gondozott élősvénnnyel volt körülvéve, lerombolta az árkokat betömette, és nagy kerek tornyát, mely a vár közepén állott ledöntötte...” Ezek az események látszódnak Georg Hoefnaglius 1595-ben készült rajzán. A pontos dátum 1595. október 20. A szentmiklósi török vár a szolnokinak kelet felől álló ikervára volt, és hatásköre a mai országhatárig Ecsedig és Csapig terjedt kelet felé. 1566 nyaráig a gyulai magyar vár elesteig, a törököknek egyetlen erős vára volt a Tiszántúlon. A leírások szerint a katolikus templom harangozóház felőli tornya helyén állott a képen látható minaret. Az occidens felirat keletet jelent, tehát a kép nem az általunk megszokott észak-dél, kelet-nyugat beállítású, hanem kelet-nyugat, észak-dél irányú. A képen balról látható folyó a Tinóka, amely akkor még élő kapcsolatban volt a Tiszával, ez ma az ún. partaljai része a városnak. A valamikori vizet jelzik a templom mögött még ma is meglévő nádasok. 1982-ben a katolikus parókia udvarán végezték ásatásokon megtalálták a régi várfal maradványait.

Törökszentmiklós régi pecsétje (1738, 1848, 1861, 1904)

Törökszentmiklós pecsétje 1872 előtt

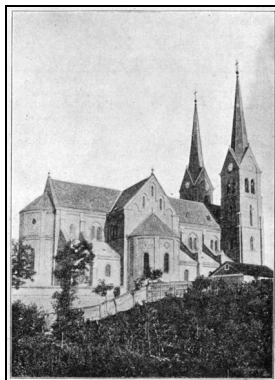
⁵ Forrás: Galsi Zoltán: Törökszentmiklós képes lapok, Magyar Millenium-Törökszentmiklós, 2001

2. Településkép és utcaképek

Törökszentmiklós településképe szervesen simul az alföldi sík tájba. Város-sziluettként a katolikus templom két tornya, a dombra épített kis kápolna, a református templom tornya, a város-központ középmagas házainak szerény tömege, a régi és az új víztornyok, valamint néhány ipari építmény magas elemei jelzik a települést.

Törökszentmiklós madártávlati képe a református templom tornyából 1899-ben

Az új katolikus templom nyugati oldalnézete 1900-ban

Látkép a református templom tornyából 1930 körül

3. Településkarakter, telekszerkezet, telekhasználat, beépítési mód, épület típusok

Törökszentmiklós település karaktere tipikus alföldi mezőváros ahol a mezőgazdasági foglalkozású lakosság közigazgatási és magasabb fokú polgári ellátási intézményei a falusi építészeti karakter mellett jelentős, a kor polgári-világi szellemét tükrözi urbánus építészeti eredményt hozott létre.

A XVIII. századtól a település fejlődését alapvetően meghatározó korszerű gondolkodású világi és egyházi nagybirtokosság a betelepülő kereskedő és iparos polgárság dinamikus fejlődést generáltak, melyet a közlekedés fejlesztése a XIX. századtól és a XX. század első felében ez a polgári urbanizáció a kor szecessziós építészeti felfogását tükrözi elsősorban.

A törökszentmiklósi település központjában a Fő út mentén és központi vásárterénél illetve ezeknek a környezetében elsősorban kialakult a város reprezentatív központja az igazgatás, az oktatás, a polgári életet kísérő egyéb intézmények, üzletek, a polgári lakosság lakóépületeinek együtteséből. A fásított, általában egyenes utcák tovább segítették a mezővárosi karakter kialakulását.

A város jellegzetes karaktereként jelenik meg a dombra épült katolikus templom és környezete a korabeli iskola és parókia épületekkel együtt.

A kialakult telekszerkezetek általában szabályos alakúak voltak már korábbi szabályosságot is tovább közvetítve.

A beépítési mód a település központi részén zártabb karaktert mutatott, melyből hangsúlyként emelkedtek ki a tekintélyesebb intézményi épületek.

A központi vásártéren kialakított reprezentációs díszter a létrehozott emlékművekkel megjelölte a város központját. Ezt a központi térséget illetve ennek jelentős részét a városfejlesztés „új korában” „modern településfejlesztési” felgásban átépítették.

A történelmileg kialakult zárt térfalak egy része elveszett, vagy nem illeszkedő mérettel átépült. A zártorú beépítés mellett megjelent a tömbös szabadonálló mód.

A település központon kívüli nagy átlag területén a hagyományos falusias, helyenként kertes építési övezetek nagy átlagban oldalhatáron álló módon jelennek meg. A központi részen kisebb telek méretekkkel, azontúl a falusi életmód teleknagyságai találhatók általában.

A település keleti oldalánál az úgynevezett cigányok által lakott részeken a telkek rendkívüli elaprózódása történt meg, mely ma már így nem tartható tovább.

A város másik új lakóterületi fejlesztésénél – Feszty lakóegység – szintén tömbös beépítési mód született. A település központi térségében több falusi méretű telkes tömb úgynevezett belső feltárása folytán kistelkes általában ikres és zárt beépítésű lakó telekszerkezet keletkeztek.

A Fő utca, a Pánthy, az Almásy és a Battyhányi utcák közötti tömbnél megindult egy tömb-belső feltárás illetve rekonstrukció, mely megfelelő befejezésre vár még.

A Petőfi, Almásy, Bocskai és Battyhányi utcák térségében egy-egy tömbrésznél tömbös úszótelkes telekszerkezetnél szabadonálló nagyvárosi lakóövezet található.

A település keleti, déli, nyugati oldalainál ipari tevékenységű területeknél nagy úszó telkeken vegyes építési módú ipari beépítések láthatók.

A vasútállomás környezetében kialakult ipari terület és intézmény terület vegyesen összeolvadt területfelhasználást mutat.

A külön álló falusi települések általában a nagy, kertműveléses, falusias életmód telekszerkezeteit hordozzák.

4. Védettségek

A város és környéke már az ősidőkben is lakott hely volt, bizonyítják ezt a neolitikus kori (újkőkori) régészeti leletek, de réz-bronzvaskori, szkíta, szarmata és kelta tárgyakat is találtak a régészek.

Védett régészeti lelőhelyek:

Azonosító	Lhsz ⁶	Alhsz ⁷	Tlsz	Vetület	X	Y	Lelelőhely neve	Védettség	Hrsz	Jelenség
14944	1	0	57-243	EOV	210300	757500	Terehalom	Régészeti	0394/12	Telep árt/bronzkor
25474	2	0	57-421	EOV	206830	756196	Surján	Lelelőhely		Temető vegyes/szkíta, szarmata, Árpád-kor Felszíni telepnyom/őskor Szórvány/átmeneti kőkor
25497	0	1					Bicskás gödör	Lelelőhely		Szórvány/szkíta
31704	0	2					Urasághalom	Lelelőhely		Halom/ism
31734	0	3					Vargahalom	Lelelőhely		Halom/ism
31735	0	4					Kenyelpuszta	Lelelőhely		Temető csontv./szarmata
32680	7	0	57-243	EOV	211300	757090	Pusztaszakállas	Lelelőhely		Felszíni telepnyom/őskor
32805	3	0	57-441	EOV	197440	760020	Szenttamás	Lelelőhely		Felszíni telepnyom/szarmata Település falu/Árpád-kor, késő középkor Templom/Árpád-kor, késő középkor
32806	4	0	57-441	EOV	197910	759790	Szenttamás	Lelelőhely		Temető csontv./Árpád-kor, késő középkor
32807	5	0	57-441	EOV	198000	759000	Kereszteshalom	Lelelőhely		Település árt./Árpád-kor
32803	0	5					Bartahalom	Lelelőhely		Halom/ism.
32844	9	0	57-243	EOV	201710	758550	Csórihalom	Lelelőhely		Halom/ism.
32845	0	6					Dinyés-halom	Lelelőhely		Halom/ism.
32846	0	7					Földvár-halom	Lelelőhely		Halom/ism.
32847	0	8					Kettőshalom	Lelelőhely		Halom/ism.
32848	0	9					Lelovics-halom	Lelelőhely		Halom/ism.
32849	0	10					Őcsődi-Kettőshalom	Lelelőhely		Halom/ism.
32850	10	0	57-423	EOV	200550	757290	Pozderka-halom	Lelelőhely		Halom/ism.
32851	11	0	57-413	EOV	203530	749580	Tínóka-halom	Természetvédelmi		Halom/ism.
32891	6	0	57-243	EOV	198180	759090	Kereszteshalom	Lelelőhely		Halom/ism.

⁶ Azonosított lelőhely száma

⁷ Azonosítatlan lelőhely száma

37003	8	0	57-412	EOV	204350	752750	Battyhá nyi u. 54/a	Lelőhely		Temető ált/gepiada kult.
37005	12	0	57-412	EOV	204840	751850	Erdősi I. u. 50.	Lelőhely		Kemence/gepiada kult. Telep ált./gepiada kult.
37006	13	0	57-412	EOV	204750	752730	Palánk- vár	Lelőhely		Felszíni telepnyom/újkőkor Raktárlelet/késő középkor Vár palánkvar/török kor Épület/újkor
37007	14	0	57-412	EOV	206440	755500	4-es út elkerülő	Lelőhely		Telep ált./Árpád-kor kelta, gávai kult, szarmata, gepida, alföldi vonaldíszes kerámia
37020	15	0	57-412	EOV	206310	755940	4-es út elkerülő	Lelőhely		Telep ált./szkíta, avar Felszíni telepnyom/szarmata

Védett épületek

A területen megtalálható védett és a közeljövőben védelem alá vonandó épületek illetve értékek a következők:

Országosan védett objektumok:

Református templom	Kossuth út 112.	3980 hrsz
Szenttamási (volt Andrásy kastély)		9139 hrsz

Helyi védelem objektumai

Helyi területi védelem objektumai:

- Kossuth park (hrsz 3582/1)
- Református templom kertje (hrsz 3576)
- OTP melletti oster fákból álló fasor (hrsz 4034/2)

Javasolt helyi területi védelem objektumai:

- Református templom építészeti környezetének területe
 - Református templom (hrsz 3576)
 - Református Általános Iskola (hrsz 3574)
 - Református Lelkészi Hivatal (hrsz 3577)
- Szentlélek kápolna építészeti környezetének területe
 - Kápolna (hrsz 195)
 - Kert (hrsz 196)
 - Út (hrsz 192)
 - Öregek otthona (hrsz 193)
 - Iskola (hrsz 194)
- Katolikus templom építészeti környezetének területe
 - Katolikus templom (hrsz 27)
 - Katolikus plébánia (hrsz 21)
 - Általános Iskola (hrsz 24)
 - Általános Iskola (hrsz 28)
 - Lakóépület (hrsz 40)

Helyi egyedi épületek védelme:

- Katolikus templomIpolyi Arnold tér (hrsz 27)
- Katolikus parókialpolyi Arnold tér (hrsz 21)
- Egykori zárda eredeti épületrésze (ma általános iskola).....Ipolyi Arnold tér (hrsz 24)
- Egykori Városháza (ma Művelődési Központ) Kossuth Lajos út 135. (hrsz 1)
- Egykori Tűzoltó szertár épülete..... Kossuth Lajos út 135. (hrsz 1)
- Egykori Bíróság (ma kollégium)Kossuth út 133. (hrsz 1059)

Javasolt egyedi épületek védelme:

- Régi állomásépület (indóház).....(hrsz 6153/2)
- Szentlélek Kápolna.....(hrsz 195)

Szentlélek Kápolna

Védett Galambos Malom

Védett épületrészek:

- Galambos villa (ma lakóépület).....Alatki út 3. (hrsz 54/1)

- Lakóépület.....Kossuthút 87. (hrsz 1942/2)
- Lakóépület.....Kossuth út 95. (hrsz 1945)
- Lakóépület.....Kossuth út 98. (hrsz 3238)
- Lakóépület.....Batthyány út 121. (hrsz 4016)
- Lakóépület.....Batthyányi út 137. (hrsz 3997)
- Lakóépület.....Kutas Bálint út 15. (hrsz 3569)
- Vásárcsarnok.....Kossuth Lajos út 118. (hrsz 3581/1)
- Galambos malom.....Alatkai út 3. (hrsz 54/2)
- Volt Zeneiskola épülete.....Kossuth tér (hrsz 3611/1)
- Egykori Víztorony.....Kossuth Lajos út 118. (hrsz 3581/1)
- Szentháromság templomot keresztező fal.....Vásárhelyi Pál út (hrsz 27)

Védett népi emlékek, műalkotások:

- Barokk Szűz Mária szobor Ipolyi tér
- Szentháromság szobor Ipolyi tér
- Kossuth szobor.....Kossuth tér
- I. Világháborús EmlékműKossuth tér

Szentháromság szobor

Barokk Szűz Mária szobor

Településtörténeti értékek feltárása

Törökszentmiklós a XX. század első negyedében mezővárosi, jellemzően földszintes beépítésű városközponttal rendelkezett.

A Kossuth tér eredetileg piactérként működött, fásítva nem volt, három oldalról zártan épített térfal határolta, mára teljesen átalakult.

A kereskedők építési szokásaira jellemző zártos építés mára sok helyen már megszűnt.

A közlekedés fejlődésével az átvezető főforgalmi út megszülekedett, az előttük lévő közterület felülete csökkent. A Kossuth út ma inkább közlekedési út, mintsem a város főutcája képét mutatja. Ez a folyamat a korábbi rendből a polgári miliő hiányát mutatja ma már.

A régi Városháza az Almásy úton keresztül a vasútállomáshoz kapcsolódik, mintegy bevezetve a megérkezőt.

5. Az örökségi értékek elemzése

Törökszentmiklós örökségi értékei régészeti kategóriában a feltárt és feltáratlan emlékek jelentős mennyisége eleven kultúrtörténelmet takar, további tudományos feltárásuk lehetőségét a védettség biztosítja.

A település két regisztrált műemléki értéke mellett számos olyan értékkel – épülettel, építménnyel – bír, mely az identitás fontos része, korábbi fejlett társadalmi kultúrájának megbecsülendő elemei. Sajnos az új terv városépítészeti beavatkozásai során több jelentős architektúráis érték elveszett. A település új karakterének keresésénél célszerűnek látszana a múlt építészeti értékeinek kincstárába visz-

szanyúlni, a meglévő, jó és szép emléket hordozó épületek rehabilitációja megfontolandó.

A Törökszentmiklói kulturális örökség egyik értéke a Kossuth tér fejlődése és átalakulása, lényegesen fontos kérdést vet fel a jövőt illetően. A tér eredetileg ténylegesen épített térfallal körülhatárolt karakteres városi térnek született, ahol piaci-kereskedelmi funkció, később városi-polgári gyülekező, ünneplő helyként a település központját jelentette. Az emlékművekkel is beépített városi tér az 1930-as években végrehajtott „fásítása” az eredeti tér építészeti fogalmát fokozatosan megváltoztatta és a század második felére a térből, egy erdős, zárt lombtömegű park lett.

A Kossuth tér északi oldalának polgárházai az 1900-as évek elején

A Kossuth tér nyugat felől a víztoronyból az 1930-as években

A város másik karakteres településképp alkotó eleme a fás utcák kialakítása. A város főutcájának forgalom növekedése sok helyen kiszorította ezt az utca karaktert. A jelenleg már kiváltott 4. sz. főforgalmi út mentesítette a településközpont forgalmi terhelését és felmerülhet annak a rehabilitációnak a gondolata, mely a város központi szakaszán a 2*2 forgalmi sáv redukálásával parkoló sávok kialakításával

val a főutca fásításának rekonstrukcióját hozhatja elő. Az utca fásítás a városnak több helyen vonzó sajátja, további fás utcák kialakítása a heterogén építészeti utca kép problémáin segítőleg hat.

A város kevés tudatosan épített és kezelt köztérrel rendelkezik, a településrészek továbbfejlesztésénél az ilyen térképzéseket szorgalmazni és támogatni ajánlott.

Változtatási szándékok

1. A rendezési terv készítése során feltáródott épített kulturális örökség védendő értékei további értéke megerősítésére javasoltak.
2. Településhálózati szempontból lényeges változás a rendezési tervben nem jelenik meg. Szerény hálózatfejlesztésként említhető a Tisza menti falurészek – Ó-Balla, Szakállás – közvetlen közlekedési kapcsolatának javaslata Tiszapüspöki és Fegyvernek települések felé. Tájhasználati szempontból a törökszentmiklósi várostest periférikus és rendezetlen részeinek (szeméttelep környéke, strand-tavak környéke, ipari park környéke, kengyeli út környék) városképi rendezéstől jelentős pozitív változás várható. Kisebb tájváltozást jelentene majd az Ó-Ballánál és Szakállásnál tervezett üdülő jellegű területfejlesztés megvalósítása.
3. Településszerkezeti szempontból a városközpontban folyamatban lévő tömbfeltárás és átépítés hoz új eredményt. Jelentős szerkezeti rendezés várható

résben a ballai felüljáró környékének tervezett új üzletközpont kifejlődése esetén, illetve a strand melletti tavak rendezése, a tervezett új üdülő felhasználási területek kialakulása során.

4. A város központjánál a fő úton (Kossuth L. u.) illetve a Kossuth tér környezetében a rendezési terv új építési vonalakat, illetve zártabb beépítési szakaszokat is meghatározott, amitől az új térfalak, az urbanizációs fejlődés kialakulása várható.
5. A tervezett új változásokkal természetesen az infrastruktúrális fejlesztés is előkészítő feladatként jelenik meg. A fejlesztés kapacitás oldalai biztosítottak mondhatók.
6. A település népességének életmódja a történelmileg kialakult mezővárosi jellegből a tervezett településfejlesztési és rendezési hatásokra jelentősen nem változik várhatóan. A település tervezett fejlesztései a kultúrált életkörülmények fejlődését kell, hogy maga után hozza.

Hatáselemzés

1. A tervezett hálózatfejlesztési elemek megvalósulása a Tisza-menti tájrészek használatának erősödéséhez vezethet.
2. Új táji elemként tervezett szélenergia termelő szélkerekek új látványként fognak hatni. Bár a térségben nem túl távol van szélhasznosító hagyomány emlékeként egy védett szélmalom, mely a szélenergia térségi felhasználását igazolja.
3. A településrészek tájképi látványának javulását kell, hogy eredményezze a fejlesztések valóra válása.
4. Ugyancsak külső és belső pozitív településképp változás várható a városközpont térségében javasolt rendezési elvek végrehajtása során.
5. A régészeti emlékek feltárhatósága nem kerül veszélyeztetett helyzetbe, a jelzett védendő területekre zavaró fejlesztések nincsenek tervezve.
6. A város védendő értékei általában a városközpontra koncentrálnak. Eddig még területileg nem védett Ipolyi A. tér építészeti együttese a rendezési tervben és a szabályozás folyamán területi védettségre lett jelölve, mely a közterület körüli határoló telekingatlakokra és az azokon álló építményekre is kiterjed.
7. A védendő építészeti értékek felújítása, rekonstrukciója, karbantartása során az eredeti építészeti elemek és építészeti karakter megtartására kell törekedni. A sérült utca és térfalak rekonstrukciójánál figyelembe kell venni a város fő karakterét meghatározó múlt század elején kialakult polgári építészet fellelhető emlékeit. Azoknál az új foghíjaknál vagy új térfalak kialakításoknál, átalakításoknál lehetőség szerint törekedni kell a hasznosítható értékek átmentésére.

8. A Kossuth tér nyílt városi kereskedelmi tere az idők folyamán történt fásítások, parkosítás során elvesztette eredeti tér-látvány formáját. Ma a teljesen zárt zöld lomb tömegű parkja nem csak látványában módosult teljesen, hanem használati funkciójában is erősen korlátozza a közösségi ünnepi gyülekezések lehetőségét. Talán ennek a zárt lombtömegnek köszönhető, hogy nem olyan szembe tűnő a tér déli és keleti „falának” építészeti szétesése, sérülése.
9. A Kossuth tér építészeti rekonstrukcióját ma már csak jelentős építészeti és park-építészeti „műtéttel” lehet megváltoztatni. Ilyen elhatározás esetén a tér különböző elemeinek átrendezése, zavaró elemek megszüntetése kerülhet mérlegre (kerítés, bódé stb.).
10. A városközpont részbeni karakter változásánál szerepet játszik 4. sz. út elkerülő forgalmi terhének megszűnése, a csillapodott forgalom. A központi térségben új átépítési lehetőséget adnak az utóbbi időben történt, építészetiileg különböző elveket képviselő utca elemek heterogén állapotának a kiegyensúlyozására. A város központi térségénél különösen nagy szükség volna a különböző korokban keletkező épületek, épület elemek kiegyensúlyozó építészeti felfogású munkavégzésre, városfejlesztésre, városépítésre. Az újkori építészeti jelenségek és az értékes védendő építészeti értékek között nem látszik az áttevő szerves és harmónikus kapcsolat.

Összefoglaló

Törökszentmiklós kulturális örökségi értékeinek védelmével kapcsolatban megállapítható hogy:

1. Régészeti értékeinek védettsége biztosított
2. Táj, hálózati változtatások kis mértékűek, inkább csak helyi jelentőséggel bírnak, a „zsák” település jellegét oldják
3. Településszerkezeti szempontból a központi város-test kisebb jelentőségű változása a rendezetlen periferiális település részek pozitív fejlődését segítik elő. A különálló településrészek illetve jelentősebb lakott helyek karaktereiben alapvetően nem változnak.
4. A szenttamási Almásy kastély védett együttese további rekonstrukcióra és rehabilitációra vár.
5. A Szakállas melletti épülő hagyományörző tájközpont tervezett projektje a táj karakterébe jól illeszkedő területfejlesztés, melynek fontos célja, hogy tovább

épüljön és az átmeneti állapot fokozatosan kiegyensúlyozódjon az eredeti terv szerint.

6. A település eddig is védett építészeti értékei további megerősítést nyernek. A védett területek listája kiegészül az Ipolyi A. tér és környezete területével.
7. A város értékes kulturális multja, a meglévő és a már csak emlékképekből ismert építészeti kultúrájának karaktereit, értékeit az újkori építészeti alkotásoknál célszerű jobban figyelembe venni.
8. A város központi területén – különösen az építészeti engedélyezés során a környezetbe illesztés tervét (utcaképterv) – kötelezően kell követelni.

V. Tájrendezés, környezetvédelem

1. Táj értékelése

Törökszentmiklós területe a Közép-Tiszavidék középtájon fekszik, ezen belül a Tisza menti területei a Közép-tiszai-ártérben belül a Szolnoki-ártér kistájon fekszik, míg a többi területrészt a Nagykunság: Szolnok-túri-síkon terül el.

1. ábra. Tisza

Domborzat

A város külterületének morfológiai formáit a futásirányát sokat változtató Tisza határozta meg. A felszínt elhagyott folyómedrek, morotvák gazdag hálózata borítja. A terület enyhén hullámos síkságként határozható meg, melyben az elhagyott folyómedrek, morotvák illetve a mesterségesen épített kunhalmok és árvízvédelmi töltések jelentenek némi változatosságot.

Vízrajz

Törökszentmiklós területéről általánosan megállapítható, hogy szélsőségesen száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület.

Legjelentősebb vízfelületei a Tisza, az Alsóréti-holtág, a Nagykunsági-főcsatorna (22,5 m³/s vízvezetésre kiépített) egyenes szakasza és a Tinóka-ér, melynek felduzzasztásából alakultak ki a belterület északi részén található, horgásztóként is hasznosított víztározók.

A Tiszán az árvizek kora tavasszal és kora nyáron jelentkeznek. Ilyenkor a belvizeket levezető főcsatornák is nagyobb vízhozamokat vezetnek. Az őszi viszont a kisvizek időszaka.

A talajvíz 4-6 méter között helyezkedik el, kémiai jellegére jellemző a magas szulfáttartalom (600 mg/l).

A rétegvíz mennyisége 1 l/s/km². A kistájon az artézi kutak száma nagy, mélységük átlaga nem haladja meg a 200 m-t. Vízhőmérsékletük mérsékelt, de nagyobb mélységből nagy vízhozamokat is nyernek. Törökszentmiklós fürdőkönyve 65 °C meleg.

Talajviszonyok

Az uralkodó talajtípus az ártéri jellegnek megfelelően nehéz mechanikai összetételű (agyag, agyagos vályog) réti és öntéstalaj. A folyóhátak közé zárt, rossz lefolyású területeken azonban szikes ártéri laposok is előfordulnak, amelyeken gyenge termőképességű réti szolonycék és szolonyces réti talajok alakultak ki.

A folyótól távolabbi részeken a felszínt löszös anyag, lösziszap borítja, melyhez igen jelents téglagyagkészletek kapcsolódnak.

A folyótól távolabbi, nagykunsági-jellegű területeken csernozjom talajok is fordulnak elő.

A talajvízhatás alatti mélyebb fekvésű területek kiterjedt talajtípusát az agyag, vagy agyagos-vályog mechanikai összetételű réti talajok képviselik.

A táj csernozjomokhoz kötődő jelentős mezőgazdasági potenciálja a szikes talajok meliorációjával és a réti talajok meszesítésével növelhető.

Éghajlat

A vizsgált terület mérsékelt meleg-száraz, de közel fekszik a meleg-száraz éghajlathoz.

Az évi napfénytartam 1970-2010 óra között mozog. Az évi középhőmérséklet 9,9-10,4 °C között ingadozik.

Az évi csapadék 500-540 mm. A vegetációs idő csapadéka 300 mm körül van.

Az É-ÉK-i, illetve a D-i szélirány a leggyakoribb, az átlagos szélsébség 2,5 m/s körül van.

Növényvilág

A város igazgatási területe a Tiszántúli (Crisicum) flórájába tartozik. A Tisza és a holtág menti hullámtéri területeken a potenciális erdőtársulások a bokorfüzesek, a fűzligetek, a kőris-méztárséger láperdők és a tölgy-kőris-szil ligeterdők.

A hullámtéren kívüli területeken a potenciális erdőtársulások közé a fűz-nyár-éger ligeterdők, a tölgy-kőris-szil ligeterdők, a sziki-tölgyesek és a tatárjuharos lösztölgyesek sorolhatók.

A mezőgazdasági növénytermesztés fontosabb kultúrái közé a búza, az őszi árpa, a kukorica és a cukorrépa tartozik.

Napjainkra a keményfás ligeterdők teljesen eltűntek a vidékéről. Helyüket először az őshonos fűz-nyár ligeterdők foglalták el, majd ezeket is egyre növekvő mértékben szorították vissza a nemesnyár ültetvények, melyek az eredeti faunának sem élelmet sem szaporodó- és bűvőhelyet nem képesek nyújtani.⁸

A Tisza mentén fűz-nyár-éger ligeterdők, szikes mocsarak, hernyópázsitos rétek húzódnak meg. Jellegzetes növényei a süntők, a farkasfog és a magyar sóbolla.

Az erdőkben helyenként a fákra, bokrokra felkapaszkodó növények fátyoltársulást alkotnak. Ezek között főleg a vadszőlő az uralkodó, s sok helyütt általa olyan képet nyer az erdő, mintha egy trópusi dzsungelben járnánk. Az aljnövényzetet zömmel hamvas szeder, nagy csalán, s a behurcolt gyalogkakác alkotja.

Állatvilág

A rét és az állatvilág kapcsolatának főleg a madárvonulások idején van jelentősége, különösképpen akkor, amikor a tavaszi madárvonulás és a zöldről levonulása egybeesik.

Ilyenkor az árvíz után a mélyedésekben visszamaradó tocsogókra a parti madarak, récék, kisebb-nagyobb csapattokban szürke géme, kanalas-géme, kis- és nagy kócsagok, fehér- és fekete gólyák gyülekeznek.

Megtalálható a fácán, a fogoly, a nyúl jelenti, de kisebb számban őzeket is puszkavégre kaphatnak a vadászok. Az igen változatos gerinctelen állatvilág még nagyrészt feltáratlan. A védettek közül néhány: pompás virágbogár, aranyos bábrabló, kis szarvasbogár, orrszarvú bogár, diófa cincér, rezes futrinka.

Az Almásy kastélyhoz tartozó lovas létesítményben található Magyarország egyetlen angol telivér ménese.

Mezőgazdasági tájhasználat

Törökszentmiklós külterületén jellemző a tanyás gazdaságok jelenléte. A tájkaraktert meghatározó gazdálkodási mód hajdan mozaikos tájképet eredményezett. Az elmúlt időszakban azonban – bár a tanyák is fennmaradtak – nagyüzemi jellegű, nagyábrás gazdaságok váltak uralkodóvá mezőgazdasági majorsági központokkal (állami gazdaságok). A változatos mocsaras-vizenyős, helyenként száraz területeket, a folyószabályozási munkákat követő belvízelvezető csatornahálózat kiépítése után alkalmassá tették a nagyüzemi termelésre.

A rendszerváltás után – az EU elvárásainak is megfelelően – megindult a családi gazdaságok támogatása. A jellegze-

tes tájkaraktert felélesztő, a külterjes termelést folytató, sokfunkciós, hagyományos családi tanyagazdaságok fenntartása kívánatos a területen, hiszen a tanyák évszázadok óta hozzátartoznak az alföldi táj képéhez. A tanyarendszer szerepe és funkciója a jövőben felértékelődik.

A meglévő nagyterjedésű gyümölcsösök fenntartása szintén támogatásra érdemes, illetve további gyümölcsösök telepítése javasolt a mélyebben fekvő mentett ártéri területeken.

Törökszentmiklós külterületén kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkező szántóterületek helyezkednek el, amelyek a termelés számára feltétlenül megőrzendők. E területeken majdnem minden növény eredményesen termeszthető. Ezeken a területeken intenzív, azaz belterjes földhasználat alkalmazása, illetve fenntartása javasolt. Itt működhetnek majd a versenyszférába tartozó gazdaságok közül azok, amelyek a vegyipar, a gépipar, a növénytermelés és vízgazdálkodás legkorszerűbb módszereit alkalmazva termelnek, természetesen figyelemmel a humánegészségügyi és környezeti elvárásokra.

A további szántóterületeken a külterjes illetve az integrált (a hagyományos, az iparszerű és a biotermesztési modellek szintézisével kialakított) gazdálkodási módok folytatása támogatandó, melynek során fokozott figyelmet kell szentelni a vegyszerek használatának minimális (szükséges és elégséges) szintre történő lecsökkentésére, a mozaikos, szegélyekkel tagolt tájhasználat kialakítására a hozam és a minőség növelésének igénye mellett.

„Sokat segítenek a szántóföldek vízellátásában a területek köré, illetve – nagyobb, egybefüggő szántók esetén – a terület belsejébe ültetett sövények, fasorok. Mivel az uralkodó szelek ereje igen lecsökken, így a szárító hatásuk is sokkal kevésbé érvényesül a területen, ezért a telepítés a terület vízellátását is fokozza. További előny, hogy a fasoroknak köszönhetően nő a páratartalom és ennek megfelelően a harmatképződés is. A szélvédett szántóknak ezáltal jól mérhetően megnőhet a terméshozamuk. (...) A telepítéssel változik a terület struktúrája, növekszik a fajgazdagsága, és ezáltal egy természeti értékekben gazdagabb mezőgazdasági terület alakul ki. (...) A fasorok, sövények zöld folyosóként is szolgálhatnak, amennyiben a szántóföldeken keresztül egymástól távolabbi természetközeli területeket (pl. erdők, bokrosok, ligetes területek) kötnék össze. (...) A szántókhoz hasonlóan a gyepek vízellátásában is sokat segíthetnek a fasorok, sövények, mezővédő erdősávok. Vizsgálatok alapján a szélvédett gyepek akár 20-30%-kal nagyobb terméshozamot is adhatnak... (Fülöp - Szilvácsku /2000/: Természetkímélő módszerek a mezőgazdaságban – Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Eger).

A megyei rendezési terv javaslatainak megfelelően Törökszentmiklós területén is a termelési célú gyepek hasznosítása intenzív, félintenzív vagy extenzív módon lehetséges. Reálisan a jövőben is a közepes intenzitású gyeppgazdálkodás szerepe lesz a meghatározó. A félintenzív hasznosítású gyepeken (kaszálóként vagy legelőként) a fűhozam már 100-120 napos legeltetést lehetővé tesz. Ehhez a gyephasználathoz a hagyományosan legeltetett állatfajokon túl (szarvasmarha, juh) más állatfajok tartása is kapcsolódhat.

Javasolt, hogy egyes természetközeli, külterjesen illetve félintenzíven használt gyepeken szórványosan, kisebb falcsoportokban őshonos, tájra jellemző fajokból ligetek kialakítása, melyek egyrészt javítják a gyepek ökológiai állapotát, másrészt kiváló élőhelyként szolgálhatnak bizonyos szántóföldek és gyepterületek közelében élő ragadozó madárfajok számára.

A mezőgazdasági területeken régi szokás volt a telekhatárokat, művelési ágak szegélyét fasorral jelölni. A jelenlegi határjelző és a hajdani határok emlékét őrző fasorokat

⁸ Forrás: <http://www.hnp.hu>

meg kell tartani. Azok nem csupán tájtörténeti, tájképi értékek, hanem sok esetben jelentenek élőhelyet, fészkelőhelyet a nagy kiterjedésű, fátlan szántóterületeken hasonlóan a be nem szántott és szintén megőrzendő kunhalmokhoz, melyek régészeti, tájtörténeti és tájképi jelentőséggel egyaránt bírnak.

Hasonlóképpen a táj karakterének őrzői a gémeskutak, melyeket használatban-tartással, fenntartással érdemes megőrizni.

Nem intenzív hasznosítású (kültérjes) mezőgazdasági területek kijelölése szükséges továbbá a hullámtéri és egyes alacsonyan fekvő mentett oldali területeken, illetve a Tájvédelmi Körzet területére eső, a természeti területek övezetébe és az ökológiai hálózathoz tartozó területeken.

Ezek a területeken a lakosság megélhetését a természettel együttműködő gazdálkodással, ezen belül az egészséges élelmiszertermeléssel a környezet ökológiai egyensúlyának fenntartásával kell megoldani.

A nádasok, a vízfelületek peremrészei mind gazdálkodási, mind természetvédelmi szempontból fontosak. A nádas hasznosítása egyike a leginkább extenzív földhasználati módoknak, hiszen szinte csak a nád levágásából áll.

Ezek az extenzíven művelt területek inkább az önellátást szolgálják, illetve a tradicionális, jó minőségű és biotermékek iránti igények kielégítésére lesznek alkalmasak, a gazdálkodás pedig kiegészülhet az idegenforgalom egyes ágaival is.

Erdőgazdálkodás

Az Országos Területrendezési Terv előterjesztés alapján az erdőterületek bővítésének célja az ország erdősisztégének 18,8%-ról 27%-ra történő növelése. Az erdősítésre javasolható területek 55%-át az Alföldön jelöli ki.

Az ország erdősisztégben egyik legszegényebb vidékén az erdőterület növelése a környezet- és élőhely-védelme, a terület vízháztartás-szabályozásának, mikroklímájának javítása, valamint a gazdaságos földhasznosítás szempontjából egyaránt nélkülözhetetlen. Ez annak ellenére így van, hogy a megye alapvetően mezőgazdasági profilú és a termőhelyi viszonyok nem kedveznek az erdőgazdálkodásnak.

A tervezett fajösszetételt a termőhelyi viszonyok, a gazdasági érdekek és az ökológiai igények egyaránt kell, hogy meghatározzák.

Az erdőtelepítés fa- és cserjefajainak megválasztásánál az alábbi igényekre kell figyelemmel lenni:

- Termőhelyi adottságoknak megfelelő fajok legyenek, hogy az új erdők ökológiailag stabil és egészséges növényközösségekké válhassanak.
- Jól kezelhetőek legyenek, vagyis jelenlétüket az ember tudatosan befolyásolni tudja (agresszív fajok mellőzése).
- Feleljenek meg az általános ökológiai-termesztvédelmi szempontoknak: előtérbe helyezzendők az eredeti növénytársulás fajai, illetve a hasonló termőhelyen élő őshonos fajok.
- Jó regenerálódó képességgel rendelkezzenek és lehetőség szerint gyors növekedésűek legyenek.
- A védett területeken a természetvédelmi hatóság előírásai szerint kell telepíteni.
- Az új erdők, fásítások telepítése során előnyben kell részesíteni a pollen-veszély szempontjából kevésbé kockázatos fajokat.

A vizsgált területen a potenciális erdőtársulások (azok az erdőtársulások, melyek a termőhelyi viszonyoknak megfe-

lelően természetesen előfordulnának) a hullámtereken és magas talajvízszintű, pangóvízes területeken a *fűz-nyár-éger ligeterdők* (*Salicetum albae-fragilis*), míg a mentett oldali, nedvesebb élőhelyeken a *tölgy-kőris-szil ligeterdők* (*Quercus-Ulmetum-hungaricum*) és a szárazabb területeken a *tatárjuharos lösztölgyes* társulás (*Acerei tatarici-Quercetum*). A telepítendő erdők összetételét a potenciális erdőtársulások figyelembevételével kell megtervezni.

Potenciálisan előfordulnak továbbá a területen különböző értékes gyeptársulások is (pl. nedves és sziki gyeptársulások).

Fel kell gyorsítani az erdők tulajdonviszonyainak rendezését, a még gazdátlan erdőket tulajdonba kell adni és minden erdőt szakszerű kezelés alá kell vonni.

A törvényi és a támogatási eszközökkel elő kell segíteni az erdőbirtokok koncentrálását. A szétaprózott erdőbirtokokat társult gazdálkodási formák keretében tömbösíteni szükséges, mert csak így biztosítható hosszútávon a szakszerű erdőkezelés. A társult erdőgazdálkodás kialakítását és működését minden eszközzel támogatni szükséges.

Meg kell teremteni a szakszerű, folyamatos erdőgazdálkodás feltételeit a magánerdők esetében is. Ilyen feltételek: a szakember ellátottság, a szakirányító hálózat kiépítése, az erdészeti gépi munkákat szolgáltató gesztor szervezetek létrehozása.

A meglévő erdők felújításánál arra kell törekedni, hogy a termőhelynek legjobban megfelelő állomány jöjjön létre a tulajdonosi és az ökológiai érdekek összehangolásával. A termőhelyek erdősítésre való alkalmasságát részletes feltárásokkal kell pontosítani.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a megyében a települések zöldfelületi rendszerének fejlesztésén belül a települések szél elleni véderdő sávjainak létrehozására.

A közutak, dűlőutak, valamint vasúti pályatestek mellett fásítani szükséges. A tervezett elkerülő-út és az autópálya környezetrendezését körültekintően meg kell tervezni.

Az őshonos fákból álló erdők kezelésének technológiáját meg kell változtatni, kerülendő a telepítést megelőző mélyszántás és a tarvágst követő tuskózás.

Törökszentmiklós területének jelentős része került erdőgazdasági területként kijelölésre a megyei rendezési tervben, melynek értelmében e területek kb. 85%-át erdőterületként kell hasznosítani. A rendezési tervben ennek megfelelően kijelölésre került erdőterületek elsődleges rendeltetéseként a gazdasági hasznosítás javasolt.

A megyei területrendezési tervben kijelölt erdőgazdasági területekhez alkalmazkodva, illetve a környezetvédelmi, természetvédelmi és gazdasági érdekeket figyelembe véve kerültek kijelölésre a településen erdősítésre szánt területek.

Az erdőtelepítéseknél mozaikosságra kell törekedni. A monokultúrákat hosszabb távon a vegyes lombhullató, puha- és keményfás társulások térnyerésével kell ellensúlyozni.

A tervezési területen a nagytáblás mezőgazdasági termőterületek tagolására, a defláció elleni védelem (talajvédelem) érdekében, illetve a termelés körülményeinek kedvezőbbé tétele érdekében mezővédő erdősávok telepítése szükséges, melyek legkisebb szélessége 15 m kell legyen.

A település szegélyeken a település védelme érdekében szél és levegővédelmi erdők telepítése javasolt, melyek másodlagos funkcióként rekreációs (egészségügyi-szociális, turisztikai) funkciót is betöltenek.

A Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet területén megtalálható hullámtéri erdők (védett, partvédelmi erdők) jelentős része telepített nemes-nyáras. Javasolt, hogy ezekben az állományokban fokozatos fajcserével természet-közel állományokat alakítsanak ki a természetvédelmi hatóság közreműködésével.

Kiemelten fontos feladat továbbá, hogy a meglévő utak, a település elkerülő út és az valamint az autópálya környezetét tájépítész szakember közreműködésével megfelelő növényzet telepítésével rendezzék.

Az erdőterületek helyének kijelölésénél figyelembe kell venni, hogy azok az egyéb természeti, természetközeli területekkel (gyepek, nádasok, erdők) összefüggő ökológiai hálózatot alkossanak

Vízgazdálkodás

Törökszentmiklós északi határát a Tisza képezi, amely egyben a Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet és az országos ökológiai hálózat gerincét alkotja. Az északi határ folytatását az Alsó-réti holtág jelenti.

Törökszentmiklós külterületén néhány természetes ill. természetközeli, de jelentősen átalakított vízfolyás is található (pl. Decse-ér, Tinóka-ér). Meghatározó, karakteres tájképi elemként jelenik meg az öntözővizet szolgáltató Nagykunsági-főcsatorna mesterséges, egyenes medervonala. További öntöző, illetve belvízelvezető csatornák szabdalják fel a külterületet.

A természetes vizek mennyiségének csökkenésével a holtágak jelentősége felértékelődött, mivel a megmaradt hullámtéren kívül a holtágak őrzik az érintetlen vízpart táji értékeit. A település területén elhelyezkedő Alsó-réti-holtág ökológiai állapota kezd leromlani, vízminősége közepes besorolású, feliszapolódottsága sajnos előrehaladott állapotban van, ezért fontos feladat Szakállás területén a szennyvízcsatorna-hálózat 100%-os kiépítése, illetve a horgászati tevékenység szabályozása, annak érdekében, hogy minél kevesebb szerves anyag kerüljön a vízbe, ami meggyorsíthatja a holtág eutrofizációját.

A holtágat belvíztározásra (a mederbe vezetik a csatornában összegyűjtött belvíz egy részét) használják, emellett pedig jelenleg öntözéssel, üdülési tevékenységgel, vízi sportokkal és horgászattal hasznosítják.

Szükséges lenne továbbá egy átfogó ökológiai vizsgálat készítése, amely megvizsgálja szükséges- és lehetséges-e a holtág vízutánpótlásának megoldása, a meder kotrása. Amennyiben megállapítást nyer, hogy a vízutánpótlással elérhető a holtág ökológiai és turisztikai fejlesztése, akkor komplex rehabilitációs, revitalizációs és turisztikai fejlesztési terv készítésével érdemes a holtág és környezetének átfogó rendezését megszervezni.

Mivel az Alsó-réti-holtág mellett üdülési terület fejlesztését tervezik, ezért kiemelten nagy figyelmet kell szentelni az üdülési tevékenységek szabályozására, annak érdekében, hogy a természeti környezet minél kevesebb sérülést szenvedjen a fejlesztések, illetve a terület használata során.

Az Alsó-réti-holtág közvetlen kapcsolata megszűnt az élő Tiszával, azonban az összefüggő növényzeten keresztül közvetetten kapcsolatban áll azzal. Erősíteni kell tehát az ökológiai folyosó jelentőségét a folyó és a holtág között.

A Törökszentmiklós területén található teljes hullámtéri terület természetvédelmi oltalom alatt áll (Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet része) és része az ökológiai hálózatnak, ezért fokozott figyelmet kell szentelni az árvíz levezetésének biztosítása mellett a környezetvédelemnek (vízvédelemnek), a megfelelő mezőgazdasági területhasználatnak és a természetvédelmi értékek oltalmának és fejlesztésének egyaránt.

A természetvédelem célja és értelme a működő és összefüggő rendszerek megőrzése, a biodiverzitás biztosítása, valamint a mozaikszerűen elhelyezkedő élőhelyek egymáshoz kapcsolása, ezért ennek a célnak a hullámtéri gazdálkodást alá kell rendelni.

Bányászat

Az Országos Ásványvagyon Nyilvántartás szerint a város külterületén számos nyilvántartott ásványi nyersanyag lelőhely (bányatelek) található. Ezekben az építőanyag-ipari ásványi nyersanyag kitermelését végző bányatelkeken agyagot illetve homokot termelnek ki.

Ezek az alábbiak:

- Törökszentmiklós I. – agyag védnevű bányatelek a 0201/44, 0201/48-51, és a 0201/54-57 hrsz-ú földrészleteken helyezkedik el, a haszonanyag blokkteglá agyag. A bányatelek jogosítottja Törökszentmiklós Város Önkormányzata.
- Törökszentmiklós II. – homok védnevű bányatelek a 0113 hrsz-ú földrészleten helyezkedik el, a haszonanyag építési homok. A bányatelek jogosítottja a Törökszentmiklói Mezőgazdasági Rt. A bánya kimerülése és a tervezett rekultiváció végrehajtása miatt a bánya bezárását tervezik, ennek műszaki üzemi tervét már elfogadták.
- Törökszentmiklós III. – homok védnevű bányatelek – a 2001-ben történt bővítés után – a 0113/36-37-42 hrsz-ú földrészleteken helyezkedik el, a haszonanyag építési homok. A bányatelek jogosítottja Nagy Sándor.
- Törökszentmiklós IV. – homok védnevű bányatelek a 088/13-27, a 088/51-55 és a 088/38 hrsz-ú földrészleteken helyezkedik el, a haszonanyag építési homok. A bányatelek jogosítottja Tömösközi Zsigmond.
- Törökszentmiklós V. – agyag védnevű bányatelek a 0103/18-19, -29 hrsz-ú földrészleteken helyezkedik el, a haszonanyag közlekedésépítési agyag. A bányatelek jogosítottja a Szenttamási Gabona Bt.
- Törökszentmiklós VI. – homok védnevű bányatelek a 0113/35 hrsz-ú földrészleten helyezkedik el, a haszonanyag építési homok. A bányatelek jogostottja Nagy Sándor. (Forrás: Magyar Geológiai Szolgálat, 2003.)

Ezek a bányatelkek általában kisebb, a távolból nem feltűnő tájsebet képeznek. A bányák bezárása után az illetékes Nemzeti Park bevonásával fel kell mérni, hogy a bányafalakon értékes élőhelyek, fészkelőhelyek alakultak-e ki, és a kapott eredmények alapján kell megtervezni a bányák rekultivációját.

2. Településszerkezet, területhasználat

Törökszentmiklós település szerkezete a kezdetektől fogva szabályos négyszög hálós rendszerben alakult ki, mely szinte a mai napig is közel szabályos hálós rendszerben folytatódva fejlődött jelen állapotáig.

Morfológiai vizsgálat

Törökszentmiklós igazgatási területe magában foglal még három kisebb – falu – települést egy jelentősebb különleges „tanya együttest”, a déli területrészen, az öntözőcsatorna közelében álló Almásy kastély uradalmat.

A debreceni vasút mentén korábban élt és virágzott egy Barta-pusztá nevű falu is mely egy nagyobb tanya együttesként kezelhető.

Légifotó Surján

Légifotó Szakállas

Légifotó Óballa

3. Természetvédelem, tájvédelem

Törökszentmiklós és térsége több jelentős természeti értéket mondhat magáénak. Országos jelentőségű védett természeti terület a Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet, melynek egy része a város igazgatási területén található.

Helyi jelentőségű védett természeti értéként számon tartott a Szenttamási park 11 ha-os területe. Ez a terület országos védelemre tervezett (átminősítés) terület.

Ex lege védett területek a kunhalmok. Török-szentmiklós területén 13 db található, melyek egy része még jellegében jó állapotban található.

Közismert és jelentősnek ítélt régészeti lelőhelyként nyilvántartott hely a szent-tamási homokbánya területe, ahol középkori település és temető nyomai találhatók.

A Tisza holtágai közül a Fegyverneki-(Alsó-réti)-Holt-tisza területe említésre méltó kedvelt horgászhely. Ez potenciálisan a hobbiturizmus egyik lehetséges fejlesztési területe.

Természetvédelmi szempontból kívánatos lenne a jelenleg még gyepek, rétek, legelők, mocsár művelési ágként nyilvántartott területeken a fenti művelési ágak megtartása, illetve ezeken a területeken a hagyományos módszerekkel történő, művelési ágnak megfelelő gazdálkodás fennmaradása, vagy a gazdálkodás felhagyása.

A szántókkal érintkező gyepterületek mellett fokozottan vigyázni kell, hogy a gyepek ne kerüljenek fokozatosan be-szántásra.

Természetvédelmi szempontból értékes, nedves, üde réteken, ahol a terület nem legelőként hasznosították, a legeltetés a későbbiekben komoly károkat okozhat, ezért a továbbiakban elkerülendő.

Hosszú távon felhagyásra tervezett szántókon kialakuló másodlagos gyepek esetében javasolt a kaszálással, vagy legeltetéssel való hasznosítást a gyepterület javítása érdekében.

Fokozott figyelmet kell fordítani a tűzgyújtási tilalmak és korlátozások kihirdetésére és betartatására önkormányzati szinten is, mivel a gondatlanságból vagy szándékos gyújtogatásból eredő tüzek tarló- és tisztító tüzek nagy károkat okozhatnak az élővilágban, valamint gazdasági káruk is jelentős lehet.

Új erdők létesítése elsősorban szántókon, meddőhányókon, roncsolt felszíneken, illetve a természetvédelmi szempontból nem értékes gyepeken javasolt elfogadható, illetve javasolható. Minden esetben törekedni kell az adott termőhelyi adottságoknak megfelelő igényű, őshonos fajok alkalmazására.

Védett természeti területek

Védett természeti terület: jogszabály által kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő országos illetve helyi jelentőségű védett természeti területek, valamint az ex-lege természeti területek és értékek.

Törökszentmiklós területén országos jelentőségű védett természeti területként tartják nyilván a Közép-Tiszaí Tájvédelmi Körzet település közigazgatási területén belül húzódó szakaszát. A hullámtéri területeken az illetékes nemzeti park igazgatóság (Hortobágyi NPI) által adott útmutatások alapján kell gazdálkodni, az egyes területhasználat-váltásokhoz minden esetben ki kell kérni a NPI hozzájárulását.

A hullámtéren elsődleges célként kell kitűzni a hullámtéri szántók kivonását, helyettük gyept, gyümölcsös vagy erdő telepítése javasolt. A meglévő nem őshonos fajokból telepített tájidegen nyárasokat a véghasználat után őshonos fűz, nyár, tölgy stb. fajok felhasználásával kell helyettesíteni.

Az ex-lege védett kunhalmokat, ha szántóterületen helyezkednek el a művelés alól ki kell vonni. Bolygatásuk tilos. A művelés alatt nem álló, gyeptes kunhalmokon sok esetben gazdag flóra alakult ki, mivel a környező területekkel szemben ezek nem álltak művelés alatt.

A település területén az országos jelentőségű védett területekre, az ex lege védettségű területekre – vagyis az országosan védett természeti területekre – vonatkozó előírások érvényesek.

Természeti területek

Természeti területek övezete: természetközeli állapotú területek, amelyek művelési ága által erdő, gyept vagy nádas, illetve erdő és mezőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterületek.

Természeti területeken irányadónak kell tekinteni az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről előírásait.

Természeti területeken beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, oktatási, kutatási, ismeretterjesztő vagy ökoturisztikai illetve a terület fenntartását szolgáló céllal lehet új építményt, épületet elhelyezni.

A természeti területeken csak természetkímélő, extenzív gazdálkodás folytatható. A meglévő gyepterületeket fenn kell tartani, területük csökkentése csak erdőtelepítés esetén lehetséges.

A természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 21. §-ában foglaltakat be kell tartani:

- (1) Természeti területen az igazgatóság engedélye szükséges:
- a gyept és nádas művelési ág megváltoztatásához,
- a gyept, a nád és más vízinövények égetéséhez.
- (2) Természeti területen az igazgatóság szakhatósági hozzájárulása szükséges:
- a termőföld más célú hasznosításához, művelés alól kivett terület újrahhasznosításához,
- a földtani kutatáshoz és az ásványi nyersanyag kutatására vonatkozó műszaki üzemi terv jóváhagyásához, a bányatelek megállapításához, az ásványi nyersanyag feltárására, kitermelésére, kitermelés szüneteltetésére, továbbá bányabezárásra vonatkozó műszaki üzemi tervek és tájrendezési terv jóváhagyásához;
- vizekben halászati üzemterv jóváhagyásához.
- (3) Természetes és természetközeli állapotú vizes élőhelyek, különösen folyóvizek, tavak partvonalának, valamint a vizeket kísérő természetes életközösségek (növénytakarások) állapotának megváltoztatásához, vízfolyás, vizes élőhelyek partvonalától számított 50 méteren belül, tavak partjától számított 100 méteren

belül meglévő épületek, építmények, létesítmények átépítéséhez, átalakításához, vízi létesítmények, kikötők illetve halászati célú hasznosítást szolgáló létesítmények létesítéséhez, kivitelezéséhez az igazgatóság szakhatósági hozzájárulása szükséges.

- (4) A körzeti vadgazdálkodási terv természeti területet érintő részének jóváhagyásához a miniszter egyetértése szükséges.

A hullámtéren, mint természeti területen az 1996. évi LIII. törvény 18. § (3) bekezdés értelmében – a jogszerűen beépített területek kivételével – tilos a természetes és természetközeli állapotú vizek, vízfolyások, vízi élőhelyek partvonalától számított 50 méteren, tavak partjától számított 100 méteren belül, valamint a vízfolyások hullámtéren új épületet, mesterséges létesítmények elhelyezése. A vízi létesítmények, a hajózást, a halastavakon a halászati hasznosítást szolgáló létesítmények elhelyezése a külön jogszabályban meghatározott módon és esetben, az igazgatóság hozzájárulásával [21. § (3) b)] kerülhet sor.

Az országos területrendezési tervről szóló 2003. évi XXVI. Törvény a következő előírásokat teszi a hullámtérrel, mint természeti területtel kapcsolatban:

- 18. § Természeti terület övezetében új külszíni bánya nem nyitható.
- 22. § (2) c) természeti területen regionális hulladéklerakó hely nem jelölhető ki.
- 24. § A hullámtéri és nyílt ártér övezet területén beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.

A természeti területek közé sorolt gyepeken a hagyományos, extenzív mezőgazdasági tevékenységek (legeltetés, kaszálás) fenntartása kívánatos.

A folyóparti galériaerdők területének lecsökkenése és hullámtéri erdők hiányának pótlására javasolt erdőtelepítések helyének kijelölése a termőhelyi adottságok és a tájtörténeti adatok figyelembevételével kell, hogy történjen. A kialakítandó fás területeken a botlás engedélyezhető.

A természeti területeken – a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program kompenzációs támogatásának segítségével – javasoljuk a gyept- és erdőterületek növelését a nagytáblás szántók rovására.

Ökológiai hálózat övezete (magterületek és megszakított folyosók)

A természetvédelmi hatóság által kijelölt ökológiai hálózati magterületek és „megszakított folyosó” elemek megóvása, fenntartása elsődleges feladat. A településrendezési tervben törekedni kell ezen elemek összekötésének biztosítására, hogy összefüggő (valóságos) hálózat alakulhasson ki a természetközeli területekből és a zöldfolyosók (emberi tevékenység által létrehozott zöldfelületi folyosó) segítségével. Összefüggő ökológiai rendszerre kell fejleszteni a természet közeli területeket (erdő, gyept, nádas, vízfolyás), oldva azok helyenkénti elszigeteltségét. Ennek során rehabilitálni kell a degradálódott vízfolyásokat, holtágakat.

Ökológiai folyosók övezete: természetes vagy természetközeli állapotú, általában lineáris jellegű – folytonos vagy megszakított – élőhely sávok, illetve kisebb mozaikos élőhely területek rendszere, amely alkalmas az egyes élőhelyek közötti, a hálózat egyes elemei közötti biológiai kapcsolat biztosítására.

Ökológiai hálózat övezete: a természetes és természetközeli élőhelyek rendszere, amely az élőhelyek közötti ökológiai folyosók által biztosított biológiai kapcsolattal elősegíti a fajok vándorlását, terjedését és ezáltal a biológiai sokféleség megőrzését.

Az ökológiai folyosók esetében konfliktus jelent, a tervezett autópálya szegregációs hatása. A 0396-os és a 0394-es

helyrajzszerű vízenyos, nádas, gyepes területek között ezért javasolt a békaátjárók kialakítása az útpítés folyamán.

Az európai szintű ökológiai hálózat, a Natura 2000 hálózat területeinek elhelyezkedését a város külterületére tervezett szélerőmű objektumainak elhelyezésekor figyelembe kell venni, hogy azok ökológiai hálózatot, Natura 2000 hálózatot és madárvonulási útvonalakat ne érintsenek.

Általános tájvédelem

„A tájhasznosítás és a természeti értékek felhasználása során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát, továbbá gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról.” (1996. évi LIII. törvény a természet védelméről)

Tájképi szempontból komoly problémát jelentenek a rombolt felületek, illetve az engedély nélküli hulladéklerakás. Sürgető feladat ezért ezek pontos felmérése és intézkedési terv kidolgozása rendezésükre, felszámolásukra.

4. Környezetvédelem

A környezetvédelem egyik alapelve, a szubszi-diaritás értelmében, helyileg kell cselekedni a regionális (áttételesen a globális) környezeti érdekek védelmében, nem a nagyobb területi egységek döntéseit, határozatait kell tétlenül várni. Nem lehet ma már kizárólag az aktuális rövidtávú gazdasági érdekek által vezérelve döntéseket hozni, sok esetben túl kell látni a település határain is. A „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” alapvető Törökszentmiklósnak is magáévá kell tennie.

A tervezési terület érzékenysége miatt a környezethasználatot úgy kell megszervezni, hogy az a legkisebb mértékű környezetterhelést és igénybevételt idézze elő, megelőzze a környezetszennyezést, kizárja a környezetkárosítást.

Valamennyi területfelhasználás, létesítés, beavatkozás tervezése során érvényre kell juttatni a környezetvédelem külön ágazati jogszabályokban megadott előírásait.

Levegőtisztaság-védelem

A település területén nem folytatnak levegőszennyezéssel járó ipari tevékenységet.

A település területén jelentős közlekedési eredetű légszennyezést okoz a 4. számú főút, illetve az arról leágazó 46. számú főút, mint vonalas szennyezőforrás, melynek hatásterülete alapvetően lokális jellegű. Ezek terheltsége azonban a város melletti elkerülő út megépítésével jelentősen csökken.

A nagyterjedésű szántóterületekkel, mint diffúz légszennyező-forrással (porszennyezés) is számolni kell. A defláció hatását a szélirányra merőleges mezővédő-erdősávok telepítésével lehet csökkenteni.

A téli – fűtési – légszennyezettség csökkentése érdekében érdemes teljessé tenni a település területén a földgázvezeték-hálózat kiépítését.

Vízminőség-védelem, folyékony hulladékok

A felszíni és a felszín alatti vizek állapotát nagyban meghatározza a mezőgazdasági vegyszerhasználat intenzitása, illetve a települési folyékony hulladék elhelyezésének / elvezetésének megoldása.

Az egyedi tájértékek katasztrozálása és kihirdetése után a természetvédelmi törvény 7. § (4) bekezdése és a 166/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet 1. §-a alapján, az egyedi tájértékekkel kapcsolatos eljárásokban az illetékes nemzeti park igazgatóságot be kell vonni.

Vízfolyások, tavak partján legalább 50 m szélességben a mezőgazdasági területek csak korlátozott funkciójúak lehetnek (ott művi létesítmény nem helyezhető el és kizárólag extenzív, vegyszermentes gazdálkodás folytatható).

A megyei területrendezési tervben tájképvédelmi övezetként feltüntetett területen a felszínen nem létesíthetők olyan termékvezetékek, távvezetékek, melyek tájképi és településképi szempontból zavaró hatásúak és megváltoztatják a táj karakterét.

A településképi javítása érdekében fasorok telepítése szükséges, melyek segítségével egyrészt egységesebbé tehetők az utcaképek, másrészt bővül a kondicionáló zöldfelületek aránya.

A későbbiekben kialakításra kerülő ipari területek tájba illesztéséről védőfásítással kell gondoskodni.

Törökszentmiklós területén nagy kiterjedésű intenzív művelésű szántók találhatók, ezeken a rendszerváltás után az országos tendenciának megfelelően lecsökkent a vegyszerhasználat, de sajnos a hullámtéren még mindig jellemző a kemikáliák használata. A hullámtéren az országos irányelveknek megfelelően szántóterületek csak extenzív műveléssel tarthatók fenn, de preferált a hullámtéri területek más művelési ágú hasznosítása (gyep, erdő, nádas, stb.).

A településen a szennyvízcsatorna-hálózat kiépült, de a rácsatlakozások aránya még nem haladta meg a 80%-os arányt, így máig jelentős az elszívárogtatott kommunális szennyvizek mennyisége.

A talajvizet és a talajt egyaránt károsító szennyezőforrás a település nem megfelelően szigetelt és fenntartott kommunális hulladéklerakója.

A felszíni vizek egyik igen jellemző, és sajnos egyre jobban terjedő szennyezési módja a kommunális hulladék illegális elhelyezése a településszegélyen, a folyóvizek, illetve egyéb külterületi helyszíneken.

A vizeket és a talajt általánosan szennyezi a mezőgazdasági vegyszerhasználat. A termőföldekre túlzott mennyiségben kijuttatott műtrágyák és egyéb vegyszerek, a talajvízbe mosódva eljutnak a felszíni vizekig és azokat is szennyezik. Ez a veszély fokozottan fennáll a folyók, patakok, hullámtérben, partközeli sávjában.

A vizek, vízbázisok védelmében ezért igen fontos, hogy a hullámtérekben, illetve a folyó és állóvizek partja mellett egy olyan védőzóna, védőövezet kerüljön kijelölésre, amelyen belül az országos irányelveknek megfelelően szántóterületek csak extenzív műveléssel tarthatók fenn, de preferált a hullámtéri területek más művelési ágú hasznosítása (gyep, erdő, nádas, stb.). Ebben az övezetben épületek elhelyezése nem javasolt, intenzív állattartással foglalkozó létesítmények elhelyezése pedig tilos.

A településen javasolt a szennyvízcsatorna-hálózatra való 100 %-os rácsatlakozást támogatni, ezzel elérhető lenne a talaj és a talajvizek szennyezésének alacsony szintre való szorítása, amely a későbbiekben a talajvíz tisztulását hozhatja magával.

A város melletti hulladéklerakó kivizsgálása, feltárása, és rekultiválása igen fontos feladat. A terület felszíni rendezése után, termőföld-ráfordással kell lehetővé tenni a nö-

vénytelepítéseket. A volt hulladéklerakó és környezetének rendezését és használatát erdőtelepítéssel kell megoldani, amihez jó tűrőképességű, igénytelen, lehetőleg honos fajokat kell alkalmazni.

A vízfolyásokba, állóvizekbe szennyvíz és egyéb szennyező anyag nem bocsátható, ennek fenntartását folyamatosan ellenőrizni kell.

A szennyvíztisztítót mielőbb biológiai tisztításúvá kell fejleszteni, annak érdekében, hogy a tisztított szennyvíz minél kevésbé terhelje az élővizet.

Talajállapot, földvédelem

A talaj és a vizek szennyező-forrásai azonosak, azok az előző alfejezetben kerültek kifejtésre. A talajok további veszélyforrása lehet a hatalmas kiterjedésű, tagolatlan szántókon a talajvesztés a defláció következtében.

A talajminőség védelme érdekében elsődlegesen a vízminőség-védelemre vonatkozó javaslatokat kell figyelembe venni. A defláció ellen – és a termelés hatékonyabbá válásának érdekében – szükséges mezővédő erdősávokat létesíteni.

Zaj- és rezgésvédelem

A településen keresztülhaladó 4., és 46. számú főút jelentős zajterhelést okoz. További jelentős zajforrást jelent a településen áthaladó vasút, amellyel közvetlenül szomszédos a belterület. A vasút és a lakóterületek között semmiféle zajvédő létesítmény, növénytelepítés nem található.

Hulladékgazdálkodás

A településen a kommunális hulladék rendszeres elszállítása megoldott, ennek ellenére jelentős problémát jelentenek az illegális kommunális jellegű hulladéklerakatok.

A hulladékgazdálkodás elsődleges és legsürgetőbb feladata a nem csak szennyező, de a településre is rossz fényt vető illegális hulladéklerakatok feltérképezése és fokozatos felszámolása. Javasolt továbbá, hogy a terhelteken hulladékgyűjtő konténereket helyezzen ki a települési önkormányzat, ezzel megelőzve a további illegális lerakatok kialakulását.

A hulladéklerakatok felszámolását közhasznú munka keretében is megszervezheti az önkormányzat, esetleg az aktuális környezetvédelmi célú országos szintű pályázati rendszerhez kapcsolódva öntevékeny körök, társadalmi szervezetek részvételével is megvalósíthatók ezek a feladatok.

A város csatlakozott a Szolnok-Törökszentmiklós regionális hulladékkezelő rendszerhez, melynek központi lerakóját – a tervezési területen kívül – Kétpó község területén tervezik megvalósítani.

A regionális hulladéklerakó-telep megvalósulásáig a jelenlegi hulladéklerakó üzemelése várható.

A települési hulladékok hasznosítható komponenseinek szelektív gyűjtése céljából gyűjtőszigetek kialakítását is tervbe kell venni. Ezek helyének kijelölést a 241/2001. (XII.10.) Kormányrendelet 1. §-a szerint kell elvégezni. A házi komposztálást segítő speciális eszközök beszerzésére vonatkozóan az önkormányzatok számára pályázati lehetőségek vannak, melyeket érdemes kihasználni.

A települési hulladék ne hasznosítható, továbbá lerakással ártalmatlanítandó komponenseit a későbbiekben, regionális hulladéklerakóban kell elhelyezni a város által jelenleg használt (2110/3 hrsz.) lerakó helyett. A jelenlegi hulladéklerakó bezárásával, rekultivációjával, tájba illesztésével kapcsolatban – első lépésként – az önkormányzat 2005. december 31. napjáig teljes körű környezetvédelmi felülvizsgálat elvégzésére kötelezett.

VI. Közlekedési alátámasztó munkarész

1. Összefoglaló vizsgálat

1.1 Közlekedési kapcsolatok, közlekedésföldrajzi helyzet

Törökszentmiklós 23 118 fős lakosszámaival (2001-es adat) az ÚT 2-1.218:2003 számú útügyi előírás alapján a C (50ezer főnél kisebb lakosságú város) településtervezési osztályba tartozik.

A település Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Szolnokhoz 15 km-re fekszik. A város közlekedési szempontból a térségben elfoglalt helye szerint kedvező helyzetben van, közúti és vasúti országos fővonalak érintik az igazgatási területet. A várost korábban átszelő 4. sz. I. rendű főút ki-váltása egy elkerülő úttal kiépült, így ez jelentős terheléstől mentesíti a városközpontot.

A főúthoz csatlakozó mellékúthálózatok megfelelően kiépültek. A Tisza mentén a városhoz tartozó alvófalvak (Balla, Szakállas) kapcsolata a várossal jó, a közvetlen partmenti kapcsolata Tiszapüspökivel és Fegyverekkel már korábban tervezett fejlesztési cél, mely ma is aktuális feladat.

Az Országos Közlekedéshálózatfejlesztési Tervben a Tisza és a központi belterület közötti területen az M4 számú gyorsforgalmi út nyomvonala került kijelölésre Budapest – román-magyar országhatár közötti célviszonylatban. Ennek megvalósulása után Törökszentmiklós és térsége nagyobb távolságokból jobban elérhető válik, mely a város és környezetének gazdasági felértékelődéséhez vezethet. Ezt a javaslatot tartalmazza az Országos Területrendezési Terv, és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területrendezési Terv szerkezeti tervlapja is.

A központi belterületen belül az úthálózat történelmileg kialakult, a sík területre jellemzően könnyen áttekinthető, mely többnyire szabályos rácsos úthálózati szerkezetű. Ennek kiépítettsége általában a távlati igényeknek is megfelel.

Az új 4. sz. főút, mint I. rendű főút (K.III.) osztályba sorolt út, a várostestet északi oldalon elkerüli. Jelenleg 2 forgalmi sávval épült ki, de műtárgyai lehetővé teszik a 2x2 sávós úttá való bővítést. A csomópontok részben különbszintűen épültek ki. Távlatban a szintbeni csomópontok megszűnnek. Ezzel az elkerülő út kiépítéssel jelentősen csökkent a korábbi 4. sz. - városon átvezető – út, a Kossuth L. út terhelése, mely továbbra is a város belső főútja maradt, és a belső hálózat gerincét alkotja.

A 46. sz. út (Dózsa gy. út, Kossuth L. út) szerkezeti rangja II. rendű főút. A főút korábban a régi 4. sz. főúthoz (Kossuth L. út) csatlakozott, de jelenleg már a várostól nyugatra épült új kétszintes csomópontnál van a kezdete. Így a régi 4. sz. is a 46. sz. főút részévé vált.

Gyűjtőút rangúak az egyes belső városrészeket összekötő, illetve nagyobb tömegeségeket feltáró és kiszolgáló utak, melyek bevezetik a forgalmat a főúthálózatba. A város gyűjtőútjai az Újballára és Ballatelepre kivezető út (Táncsics M. u. és Alatkai út), a Tiszatenyő felé kivezető út (Pánthy E. u. – Tenyői út.), Tiszapüspöki felé kivezető út (Szolnoki u.), a vasútállomásra vezető út (Almágy u.), a 46. sz. út és a Tenyői út összekötő útja (Béla király út); Vásárhelyi Pál út; Hársfás u.; Stadion u; Háman Kató u., Margit u., Pázmány Péter u., Batthyányi út, Széchenyi u., Vécsey

u., Dobó I. u., Szent László u, Hunyadi J. u, Jókai Mór u., Babits M. u., Bottyán János u., Bajcsy-Zsilinszky E. u.).

A város többi útja kiszolgálóút kategóriába sorolt út.

Megoldásra váró közlekedési probléma az északi elkerülő út, valamint az ezt keresztező északra irányuló utak (Tiszapüspöki, Balla) csomópontjainál adódik.

A város forgalmi problémái között említhető a Vásárhelyi u. átkötési szükségessége az öntödénél, a piac-csarnok körüli egyirányú forgalom, valamint az igen keskeny lakóutcák, zsákutcák forgalmi nehézségei.

A különálló falu településeknél szerkezeti szempontból a településeket összekötő belső főutak kerülnek kiemelt megkülönböztetésre, ott, ahol egyébként a helyközi autóbuszok is közlekednek.

Kerékpárút-hálózat szempontjából a várost érinti az országos és a regionális hálózati vonal a térségi fejlesztési tervekben. A városban elkülönített kerékpárút a 46. sz. út mentén található, illetve a városközpontban a Kossuth L. út mellett. A hálózat hiányzó elmeinek megvalósítása további program marad.

A tömegközlekedést szolgáló vasúti fővonal magas szinten működik, az állomás rendezettségével megfelelően kiépített. Az autóbusz-állomás a Kossuth tér mellett a központban helyezkedik el.

Az autóbuszközlekedés hálózata elég sűrű járatszámmal szolgálja a távolsági és a helyi (kishelyközi) tömegközlekedést.

A Tisza folyó vízi közlekedése még nem alakult ki, de a jövőben erre tudatosan készülni kell. Hajó kikötő, sportcsónak kikötő struktúrájáról gondoskodni kell majd.

A kistérségi kapcsolatok hiányoznak Törökszentmiklós környezetében. Csak földút kapcsolat létezik Szajol – Tiszapüspöki, Tiszapüspöki – Ballatelep, Ballatelep – Szakállas, Szakállas – Fegyvernek, valamint Bartapuszta Örményes között. Ezen települések meglévő közúti kapcsolatait is csupán 3-4 m széles aszfaltmakadamból vannak.

A térség fekvése közlekedési szempontból kitűnő, úgy vasúton, mint közúton országos és nemzetközi fővonalak érintik. A 4. sz. főforgalmi út ma már egyre nehezebben felel meg a rajta áramló forgalomnak, ami már új gyorsforgalmi utak építését igényli a közeljövőben.

Az elkerülő út megépülése ellenére továbbra is a település meghatározó főútja maradt a régi 4. sz. főút belterületi szakasza, azaz a Kossuth Lajos út.

Törökszentmiklós kistérség települései

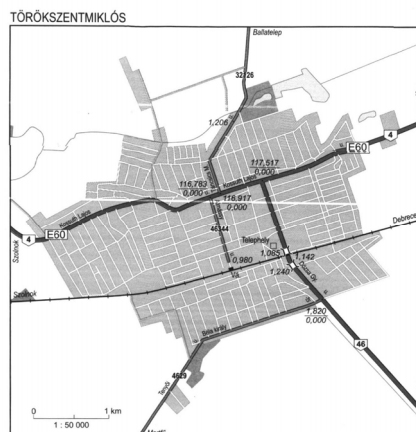

Törökszentmiklós térségének közlekedési hálózata (az elkerülő út nélkül)

Törökszentmiklós belső úthálózati térképe

1.2 Jelenlegi bel- és külterületi úthálózat BELTERÜLETI UTAK II. rendű főút

Az elkerülő út megépülése ellenére továbbra is a település meghatározó főútja maradt a régi 4. sz. főút belterületi szakasza, azaz a Kossuth Lajos út. II. rendű főút továbbá a Dózsa György út is.

Gyűjtőutak

- Ó-Ballai kivezető út (Táncsics M. u.)
- Ballatlelpi kivezető út (Alatkai út)
- Tiszatenyő felé kivezető út (Pánthy E. u., Sallai I. u.)
- Tiszapüspöki felé kivezető út (Szolnoki u.)
- A vasútállomásra vezető 46344 j. országos közút (Almásy u.)
- 46-os út és a Tenyői u. közötti átkötő út (Béla király út.)
- A 4. sz. főúttól (Surjánynál) Szakállásra vezető út
- Vásárhelyi u.
- Hársfás u.
- Stadion u.
- Hámán K. u.
- Margit u.
- Pázmány P. u.
- Batthyány u.
- Jókai u.
- Babits M. u.
- Battyán J. u.
- Bajcsy Zs. E. u.
- Kilián Gy. u.
- Sziklai S. u.

Kiszolgáló út

A lakóterületek belső feltárást az eddig nem említett többi utca szolgálja. Az utcák burkolt/burkolatlan állapotát a települési formában (utcák szövedéke) a vizsgálati lapon külön színekkel jelöltük.

KÜLTERÜLETI UTAK

I. rendű főút

- jelenlegi 4. sz. főút

II. rendű főút

- 46. sz. út
- régi 4. sz. út külterületi szakasza (de ma már ez is a 46. sz. főút része)

Összekötőút

- 4 629 j. út (Martfű felé)

Bekötőút

- 32 127 j. út (Tiszapüspöki felé)
- 32 126 j. út (Ballatelep felé)
- 32 124 j. út (Szakállás felé)
- 42 101 j. út (Bartapuszta felé)

Egyéb közút

A település külterületét feltáró utak, amelyek főleg a mezőgazdasági földterületek megközelíthetőségét szolgálják ki. Kijelölésük a tervlapon található.

1.3 Forgalm nagyságok

Az út száma	Szelvényszám		Forgalm nagyság Ejmű/nap		
	kezdő	befejező	1990	2000	2004
4. sz. főút			17.000	9.500	
	112+337	120+990			11.880
46. sz. főút			6.300	7.500	
	0	0+425			10.449
	0+425	0+542			8.878
	0+542	1+820			7.548
	1+820	12+508			4.255
4629. sz. ök. út			3.000	3.500	
	0	5+857			2.482
32126. sz. ök. út			3.500	4.000	n.a.
46344. sz. ök. út			4.100	4.600	n.a.

1.4 Gépkocsi elhelyezés

Vizsgálat: 2005. augusztus hónap 11. és 25. (csütörtök napok)

A város köztisztviselőit és nagyobb lakótelepeit bejárva az alábbiakat állapítottuk meg:

Városháza (Kossuth L. u. 135/A) – az udvarában elhelyezett 6 férőhelyes parkolóhelyen a normatívához hasonlóan 20 %-os a parkolóhely arány, de szükség esetén a Művelődési Központ parkolóhelyei is igénybe vehetők – összennyitottságuk alapján. Az igényeket kielégíti.

Művelődési Központ (Kossuth tér 135.) – kiépített udvari parkolóhelye 5 db, de stabilizációs területén szükség esetén további 20 db személygépkocsi elhelyezhető. A becsült normatív igény 50 db, az ellátottság 50 %-os. Az igényeket kielégíti.

Egyesített Gyógyító Megelőző Intézet – Központi Orvosi Rendelő (Kossuth u. 126.). Jelentős személygépkocsi forgalom van, kiépített parkolóhelye 3 + 6 = 9 db. Belső útján kijelölt útburkolaton további 16 db személygépkocsi fér el. A vizsgálat idején.

Piac – a helyi körülményeknek még megfelel, a kiépített parkolók száma: 36 db, mely használatában 40 %-os volt a vizsgálat idején. A piacon a fedetlen standok száma: 266 db, fedett csarnokban, épületben 24 árusítóhely van. A becsült normatív igény: 100 db, az ellátottság így 36 %-os. Az áthaladó ellátó úton további gépkocsik várakozhatnak, így szükség esetén az 50 %-ot elérheti a parkolási lehetőség. A helyi igények ismeretében a piac bővítése nélkül a jelenlegi igényeknek az elhelyezés megfelel.

Iskolák: a vizsgálat idején oktatási szünet volt, a valós igények nem érzékelhetők. A közterületen és udvarban kiépített parkolókról az alábbiakat észleltük:

Hunyadi Mátyás Nevelési Oktatási Központ, Hunyadi u. 6.	P = 0
Kölcsey Ferenc Általános Iskola, Kölcsey Ferenc u. 21.	P = 0
Petőfi Sándor Általános Iskola, Petőfi u. 52.	P = 0
Kálvária úti Általános Iskola, Kodály Zoltán Zeneiskola, Kossuth tér 6.	P = 0
Bethlen Gábor Általános Iskola és Szakiskola, Bethlen G. u. 1.	P = 5 (+4 stab.)
Bercsényi Miklós Gimnázium, Almásy út 1. (közúti csomópontban)	P = 0

Székács Elemér Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakközépiskola, Almásy u. 50.

Az udvarban autóbusz parkolás (garázs) és 4 db személygépkocsi parkoló

Közterületen P = 0

Lábassy János Szakközépiskola,
Almásy u. 51.

P = 0

Óvodák, bölcsődék: kiépített parkolokkal nem rendelkeznek.

Nagyvárosias lakóterületek: F + 3 és F + 4 szintes

Kossuth u.—Táncsics M. u.—Vásárhelyi P. u.—Ady E. u.
által határolt területen a lakásszám: 300 lakás + Kossuth utcai üzletsor

Normatív igény: 350 db

Kiépített parkolászám:	
parkolóban	65 db
burkolt úton engedélyezetten:	55 db
összesen:	120 db
burkolt úton – de várakozni tilosban	37 db
a burkolaton lehetséges várakozószám:	157 db

A várakozni tilos – de lehetséges – helyen 15 db gépkocsi parkolt, a kiépített parkolóhelyeken 38 db, azaz összesen 53 db. A kiépített—engedélyezett 120 db férőhelyhez viszonyítva a délelőtti használat 44 %-os.
A használat a normatív igényhez: 15 %-os.

A fentiek alapján a kiépített parkolászám még megfelelő, bár az esti parkoláskor a kiépítetthez képest elérheti a 80 %-ot is. (Panasz csak az volt, hogy a parkolók nem ott vannak, ahol kellene, szem előtt látható lenne a kocsi.) A Vásárhelyi Pál utcában lévő 25+15 férőhelyes parkolók üresek.

Várakozóhely bővítésére a területen lehetőség nincs.

Táncsics Mihály útról feltárt lakóterület:

Fáy András lakótelep:	
Becsült lakásszám:	320 lakás
Kiépített parkolóhely	60 férőhelyes
Garázssorban a férőhely	125 db
Gépkocsi elhelyezés összesen:	185 db
Az elhelyezési arány: 58 %-os.	

A parkolóhelyek a vizsgált nappali időszakban 10%-ban voltak igénybe véve. A vizsgálatunk alapján a férőhelyszám az igényekhez képest jó, bővítésre lehetőség kis mértékben – parkolóhely építéséhez – még van. A lakóterület gépkocsi elhelyezése a fentiek szerint megfelelő.

Kossuth tér—Batthyány utca—Bocskai utca által határolt lakóterület:

Lakásszám:	157 lakás
Kiépített parkoló:	57 db
Garázs:	52 db
Gépkocsi elhelyezés:	109 db
Elhelyezési arány: 69 %.	

A parkolóhelyek közül a Batthyány utcai 32 állásos parkoló teljesen üres volt, ennek a parkoló úti 10 cm magas vízál-lás is az oka lehetett. Kocsi elhelyezési gondot nem észleltünk.

Bocskai utca—Batthyány utca és családi házas terület által határolt lakóterület:

Lakásszám:	84 db
Parkolóhely:	0 db
Garázsszám:	15 db
Elhelyezési arány: 18 %-os	

A kis elhelyezési arány ellenére a helyszínen utcában parkoló gépkocsi csak 2 db volt. A lakóterületen belül további parkolóhely építése nem lehetséges. A kialakult helyzet – szűkössége ellenére – elviselhető.

Nagyvárosias lakóterületek összesítése:

Lakásszám:	Parkoló, garázs:
Parkoló arány:	
350	120
44 %	
320	185
58 %	
157	109
69 %	
84	15
18 %	
911	429
47 %	

A fentiekben túl többszintes épület a városban jelenleg is épül, illetve épült, de jelentős nagyvárosi lakótelep nincs.

Családi házas beépítés: az átlagos családi házhoz 1 garázs is tartozik.

Jelentős számú magas színvonalon épített nagy alapterületű családi ház is van – vállalkozói munkaviszonnyal. Itt a gépkocsiszám 1-nél több.

A legfőbb egyházi létesítmények:

Római katolikus templom, Ipolyi Arnold tér: kiépített parkoló nincs, stabilizált útpadkán lehetséges elhelyezés 8 db.

Református templom, Kossuth L-u. 114.: kiépített parkoló nincs.

Temetők:

A Vécsei úti katolikus temetőt és a Petőfi Sándor úti református temetőt megvizsgálva azt tapasztaltuk, hogy kiépített parkolóhely 3-3 épült, az ünnepi csúcsidőben füves területen lehet parkolni.

Vasútállomás:

Az állomás előterében autóbusz megállóhely van.

Kiépített – elkülönített – személygépkocsi parkoló nincs, de a kialakításon 1–2 taxi fogadása lehetséges. Elkülönített burkolatlan helyen 5 db személygépkocsi parkolására van lehetőség, melyet rendszeresen használnak.

Autóbuszállomás:

A városközpontban lévő buszállomáson 9 db érkező–induló álláshely van. Elkülönítve 7 autóbusz várakozhat. Környezetében 10 db személygépkocsi várakozhat útburkolaton kijelölt várakozásában.

Kijelölt parkolóhely a városközpontban a Kossuth tér útburkolatai. A teret körülvevő útburkolatokon kijelölve 40 személygépkocsi várakozására van lehetőség.

A vizsgálat időpontjában 60 %-os volt a parkoló kocsik aránya.

Kereskedelmi és szolgáltató intézmények:

A korábban megépült, vagy épülő intézmények megépítettek a normatíva szerinti 100 % arányban a parkolóikat. Ezek 20–60 férőhely közöttiek, és hétköznapi forgalomban kihasználatlanok, 10–30 % közötti telítettségűek.

Ipartelep—Ipari Park – üzei a Dózsa György út külvárosi övezetében nagy területekkel rendelkeznek, így lehetőségük volt a 46. sz. úttól elválasztva parkolóhelyeket létesíteni. Ezek nagyrészt burkoltak (egy részük kerítésen belül) vagy stabilizált térburkolaton vannak.

Fejlesztésük lehetséges.

Sportpálya: a város északi részén Stadion úton:

A létesítményig burkolt út vezet, de kiépített, burkolt parkolója nincs. Füves területen, útszélen történik a vendégforgalom kocsijainak az elhelyezése.

Városi uszoda—strand, Wesselényi utca:

Kiépített parkolója nincs. Az utca útburkolatainak a stranddal ellentétes oldalon füves terület áll rendelkezésre 15–20 személygépkocsi fogadására. Vizsgálatunk idején – nyári hétköznapon – üres.

Kemping: Wesselényi utca az uszoda mellett kiépített parkolója közterületen nincs. A Kempingben belül a vendégforgalom kényelmesen elfér (vizsgálatunk idején 20 %-os kihasználtsággal).

Összefoglalás:

A város intézményeiben, lakótelepein a gépkocsi elhelyezés lehetősége az országos normatív adatokhoz képest – az OTÉK 4. sz. mellékletét alapul véve átlag 50 %-os. Jelenleg még ezek sem telítettek.

A népszámlálási adatokból kiemelve 2001. évben: 3970 db személygépkocsi volt Törökszentmiklóson.

A lakónépesség: 23118 fő.

A háztartások száma: 8770 db (átlag 3 fő/háztartást sem éri el).

A háztartásokra vetített gépkocsiarány: $3970/8770 = 0,45 = 45 \%$.

A fentiekből még az is megállapítható, hogy a többszintes nagyvárosias beépítésnél:

A lakásszám:	911
Kiépített parkoló és garázs:	429
Normatív elhelyezési %:	47 %
Becsült személygépkocsi:	360 db

A valós gépkocsiállomány ugyanitt 40 % körüli, ezért jelentős tartalék van még kiépített parkolóhelyekből.

A napközbeni vendégforgalom (üzletek, hivatalok forgalma) és az este hazatérők személygépkocsi száma azonos lehet.

Családi házas (kisvárosias) beépítésnél:

A lakásszám:	7859
Normatív elhelyezési %:	100

A valós gépkocsiállomány ugyanitt $3970-360 = 3610$ db

A fentiekből adódóan a valós gépkocsiarány: 46 %. Ez valamivel nagyobb, mint a nagyvárosias beépítésnél.

A fenti adatokban nem szerepelnek a kishaszonjárművek, amelyek a városközponttól távolabbi beépítésekben találhatók, ezek a városközponti parkolást kis mértékben terhelik.

KSH Népszámlálási KSH adatok 2001

Település	Azonosító	Állandó népesség száma	A lakónépesség száma	A lakónépesség száma férfi	A lakónépesség száma nő	Természetes szaporodás ill. fogyás 1990-2001
Törökszentm.	2731	23118	22883	10989	11894	-601

Vándorlás különbözete az előző népszámlálás óta	Családban élők száma	Háztartások száma	Helyben foglalkoztatottak száma összesen	A foglalkoztatott férfiak száma	A foglalkoztatott nők száma	A megyén belül más településre naponta eljáró foglalkoztatottak száma
-436	19242	8770	7155	4102	3208	1030

A mezőgazdasági foglalkozású foglalkoztatottak száma	Munkanélküli férfiak száma	Munkanélküli nők száma	A alkalmazásban álló foglalkoztatottak száma	Az inaktív kereső férfiak száma	Az inaktív kereső nők száma	Személygépkocsik száma az év végén
318	761	488	6226	3020	4858	3970

1.5 Közüti csomópontok

Külterületen:

A 4-es sz főút mellett 2 db szintbeni és 2 db különszintű csomópont található, melyek átépítendőek. (Lásd KÖZL-1 és KÖZL-3 sz. rajzokat ill. 2.5 fejezet)

Egyéb külterületi csomópontok kialakítása megfelelő.

Belterületen:

3 db jelzőlámpás csomópont található, melyek működése kielégítő:

- Kossuth Lajos út – Pánthy Ende út kereszteződése
- Kossuth Lajos út – Táncsics Mihály u. kereszteződése
- Kossuth Lajos út – Dózsa György út kereszteződése

Egyéb belterületi csomópontok szintbeni, jezőlámpa nélküli kialakításuk, jelentős átalakítást nem igényelnek.

1.6 Tömegközlekedés

Az autóbusszpályaudvar a Kutas Bálint utcán található, a városközpontban. Kiépítettsége megfelelő, hosszútávon a meglévő helyén marad.

Megállóhelyek a belterületen: vasútállomás, piactér, strandfürdő, városháza, Arany J. u., Deák F. u., Hunyadi J. u., Ipolyi tér, Tenyői u..

Az autóbusszközlekedés hálózata elég sűrű járatszámmal szolgálja a távolsági és a helyi (kishelyközi) tömegközlekedést.

Negatívum, hogy a helyi autóbusszforgalom csak a forgalmi utakon bonyolít le utascserét, így a forgalmi tengelytől távol eső lakótömbökig (300 m-es gyaloglótávolságon túl) jelentős rágyalogási távolságok adódnak.

1.7 Vasúti közlekedés

A vasútállomás a Polgár Gellért utcán található. Megközelítése a 46344. sz. közútról (Almássy út) történik.

Mivel a település a 100. sz. Budapest - Debrecen - Nyíregyháza villamosított vasúti fővonalon található, ezért a járatszám biztosítja a megfelelő közlekedést. Naponta 6 nemzetközi gyorsvonat, 27 gyorsvonat és 8 személyvonat közlekedik 1. és 2. osztályú kocsikkal, és áll meg az állomáson.

Az igazgatási területet érinti a Szajolról leágazó 120. sz. Szajol-Mezőtúr vasúti mellékvonal.

Az állomásról a környező iparterületekre az állomási rendezőkön át iparvágányok ágaznak le. Az ipari park számá-

ra iparvágány nyomvonalbővítés került kijelölésre, az iparvágány átrakó végállomásban logisztikai kapcsolattal kerül kialakításra.

1.8 Közüti - vasúti átjárók helyzete

Meglévő átjárók: – Pánthy Endre út – szintbeni
– Dózsa György út – szintbeni
– Bacsó Béla u. – szintbeni
– Dózsa György út (46 sz. út) – különszintű

A szintbeni átjárók fél- és fénysorompóval ellátottak.

1.9 Kerékpáros közlekedés

Kerékpárút épült ki a városközpontban A Kossuth Lajos úttal párhuzamosan egy szakaszon, valamint a 46 sz főúton a Dózsa György út mentén. A kerékpárúthálózat meglehetősen hiányos szerkezetű.

1.10 Vízi közlekedés

A Tisza az igazgatási határ északi részén található, Óballánál érinti a települést. Jelenleg a víziközlekedés számára nincs kiépített kikötő, ill. hajóállomás, és nincs megfelelő megközelítési útvonal sem.

1.11 Gépjárműüzemi létesítmények

A gépjármű üzemanyagtöltő állomások száma: 7 db
A város üzemanyagigényét megfelelően képesek ellátni.

2. Fejlesztési javaslatok

Forgalom előrebecslési adatok:

Az út száma	Szelvényszám		Forg. Ejmű/nap 2020.év
	kezdő	befejező	
4. sz. főút		112+400	24 048
	112+400	112+830	15 148
	112+830	117+000	14 304
	117+000		12 356
46. sz. út			3.500
32127. j. út			6291
42101. j. út			1200

A fenti forgalmi adatokat nagyrészt az UVATERV Rt. térsegre készített tanulmányából, részben saját vizsgálatainkból állítottuk össze.

2.1 Gyorsforgalmi utak

A megyei Területrendezési Terv a területen kijelölte az M4 sz. autópálya nyomvonalát a településtől északra. Az M4 autópálya építése kapcsán megoldandó a település megközelíthetőségének kialakítása. Az autópálya térségből való elérhetőségét két csomóponttal javasoljuk biztosítani. A csomópontok területigénye csak becsülhető, a mérete az útépitési szakterveken kerülhetnek majd kialakításra.

A jelenlegi 4. számú főút 2x2 sávossá történő bővítésével autótúlszárnyalva kialakításúvá válhat. Ezzel együtt fontos az alsóbbrendű utak elérhetőségének megoldása is, amely a jelenlegi csomópontok átalakítását teszi szükségessé.

2.2 Elkerülő utak

Elsődleges feladat az előző pontban említett 4. sz. főút elkerülő szakaszának két sávval történő bővítése az 1+400 km sz.-tól Fegyvernek irányába. A sávbővítés az elkerülő szakaszon az északi oldalon történik a régi 4. sz. út eléréseig, (Bartapusztáig), onnan kétoldali bővítéssel.

Fontos továbbá a megyei koncepcióban és tervezési fázisban szereplő déli elkerülő út megépítése, és megfelelő csomópontok kialakításával való csatlakoztatása a 4-es sz. útra, valamint az autópályával való kapcsolata. Ez az elkerülőút a 46. sz. főút, a 4629. sz. út és a 42101. sz. út a helyi célforgalmon kívüli járműforgalmát képes elvezetni a városon kívül.

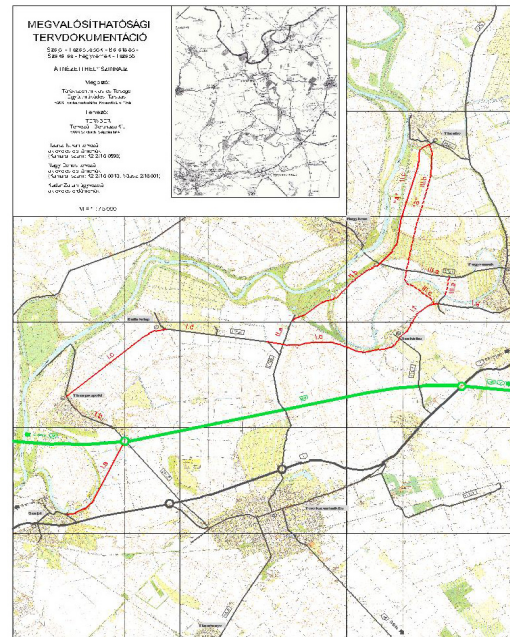
Elkerülő szerepkörrel épülhet ki a Tisza menti településrészek összekötése Tiszapüspöki és Fegyvernek között, Balla és Szakállas településrészek érintésével. Ez az út láthatja el az északi külterületi mezőgazdasági utak feltárását is.

2.3 Külterületi hálózatfejlesztés

Két átalakítást javasolunk. Az első a Kossuth utca forgalmának további csökkentése. A főutcán a 2x2 sáv átalakítását javasoljuk oly módon, hogy a két szélső forgalmi sávot meg kell szüntetni és az úttal párhuzamosan kerékpárút kerül kiépítésre. Ahol megfelelő hely áll rendelkezésre, ott a megszűnő forgalmi sávokat párhuzamos parkolóként kell működtetni. A közlekedés akadályozására mobil favermek kerülhetnek kihelyezésre. Ennek a kialakításnak feltétele azonban a déli elkerülőút megépítése.

Törökszentmiklós kistérségi településrendszeréhez az alábbi települések vannak sorolva: Szajol, Tiszapüspöki, Fegyvernek, Tiszabó, Örményes, Kuncsorba, Kétpó, Tiszatenyő, Kengyel.

A kistérségi kapcsolatok regionális előnyeinek ki kell teljesülnie az ellátási szerepkörök szintjén, a gazdasági-termelési funkciók ésszerű kezelésében, az idegenforgalom az üdülés területfejlesztő hatásainak optimális kihasználásában, a térség infrastrukturális fejlődésének, az ellátás minőségének jó színvonalában, a táj- és természetvédelem szakszerűségében, a kommunális gazdálkodás, a környezetvédelem optimálisan összehangolt és kezelt működésében. Ezzel összhangban 2005. évben tanulmányi szinten elkészült a Szajol – Tiszapüspöki – Ballatelep – Szakállas – Fegyvernek – Tiszabó kistérségi összekötőút terve, melynek megvalósulása jelentős infrastrukturális előnyöket hozna a Kistérségnek. A tervezett út Szajol – Tiszapüspöki szakasza Törökszentmiklós és a 4. sz. főút közti kapcsolatára is pozitívan hatna a kedvezőbb forgalmi megosztás miatt. A nyomvonal összehangolt a Jász-Nagykunszolgai Megyei Területrendezési tervvel.

Hasonlóképpen indokolt a Törökszentmiklós térségéből kiinduló 42101 j. út megépítése Bartapuszta és Örményes között, melyre már szintén tanulmányterv készült.

2.4 Belterületi hálózatfejlesztés

Szükségesnek ítéljük a Vásárhelyi u. átkötését az öntődé-nél a Nádasdy u. és a Wesselényi u. között. A hiányzó elem kiépítése a terület jobb feltárását biztosítja. A kiépítéshez 2 db egyszerű szintbeni csomópont kiépítés is szükséges.

2.5 Közúti csomópontok

A jelentősebb csomópontok kialakítását és területigényét a közlekedésfejlesztési tervlapon ábrázoltuk.

Tervezett csomópontok vagy csomóponti átalakítások:

- Az M4 sz. gyorsforgalmi úton: külön szintű csomópontok, melyek kialakítását e munkarészben nem részletezzük.

- 4. sz. úton:

- 112+400 km sz.-ben a 46.sz. út kiválása: a 4.sz. út 2x2 sávossá bővül, a csomóponti kapcsolatok nem változnak

- 112+830 km.sz.-ben 32127 j. út keresztezése: 32127sz. út külön szintű átvezetése a 4sz. út fölött, megvalósításához meg kell épülnie a tervezett Szajol-Tiszapüspöki közötti összekötőútnak is

- 117+000 km. sz.-ben 32126 j. út keresztezése: a 4.sz. út 2x2 sávossá bővül, a csomóponti kapcsolatok nem változnak

- 121+000 km sz.-ben régi 4. sz. út (és déli elkerülő út) keresztezése: a meglévő szintbeni csomópont kis távon megfelelő, nagy távon – a déli elkerülő út megépülésével – külön szintű csomópontra van szükség trombita típusú kialakítással

- Déli elkerülő úton:

- régi 4-es út (46 sz. út) keresztezése a nyugati oldalon: körforgalmú csomópont

- 4629. j. út keresztezése: körforgalmú csomópont

- 46. sz. főút keresztezése: körforgalmú csomópont

- régi 4-es út keresztezése a keleti oldalon: körforgalmú csomópont

A körforgalmú csomópontok jellemző adatai (ÚT 2-1.206:2001 szerint): $R_k = 18\text{ m}$; $R_b = 10,50\text{ m}$; $SZ = 7,50$; $gy = 1,00\text{ m}$

- Régi 4-es úton (Kossuth Lajos úton):

- 32127 j. út betorkolása: meglévő szintbeni csomópont jelzőlámpás csomóponttra való átépítése
- Vásárhelyi Pál u.: a hiányzó elem kiépítésével 2db új csomópont adódik:
 - Nádasdy u. keresztezése: szintbeni jelzőlámpa nélküli csomópont
 - Wesselényi u. keresztezése: szintbeni jelzőlámpa nélküli csomópont

2.6 Keresztszelvények

Az egyes útfajták mintakeresztszelvényét, kialakítását és területigényét a közlekedésfejlesztési tervlapon ábrázoltuk.

2.7 Szabályozási szélességek

Előírás: OTÉK, Út 2-1.218:2003

A terület új beépítéseinek, új közlekedési létesítmények elhelyezésénél az alábbi szabályozási szélességeket kell biztosítani:

- Gyorsforgalmi utak (autópálya, autótűt) 60 m
- M4 autópálya
- 4 sz. út (északi elkerülő)

A fenti utak csomópontjai külön szintűek, a csomóponti ágak helyét a tengelymetszéspontból szerkesztett 150 m sugarú körön belül kell biztosítani.

- Országos főutak 40 m
 - régi 4. sz. főút és a Kossuth Lajos út
 - tervezett déli elkerülő út
 - 46 sz. főút kül- és belterületi szakasza

- Országos mellékutak 30 m
 - 4 629 j. út
 - 32 127 j. út
 - 32 126 j. út
 - 32 124 j. út
 - 42 101 sz. út
 - 46 344 j. út (Almássy út)
 - tervezett Szajol – Tiszapüspöki összekötő út

- Helyi gyűjtőutak 22 m
(Lásd 1.2 fejezet Gyűjtőutak)

- Kiszolgáló út 12 m
(Lásd 1.2 fejezet kiszolgálóutak)

- Önálló kerékpárút 3 m

- Önálló gyalogút 3 m

- Kétfágányú vasútvonal 20 m
 - 100 sz. vonal: Budapest – Záhony között
 - 130 sz. vonal: Szajol – Békéscsaba között (határvonalon)

- Egyvágányú vasútvonal 10 m
 - 120 sz. vonal: Szajol – Martfű vasútvonal (határvonalon)

- Iparvágány a tervezett ipartelepi nyomvonalon 10 m

2.8 Gépkocsihelyezés

A 1.4 pontban lévő vizsgálati fejezetben megállapítottuk, hogy a település jelenlegi gépkocsiszáma a normatíva 50%-a. Az eddig megépített városias beépítésben a közintézmények és városias lakótelepek gépkocsihelyezési létesítményei is 50%-ban elégtik ki az országos normatív adatokat.

A most épülő és ezután építendő lakótelepeken törekedni kell a lakásonkénti 1 db –garázs + parkoló együtt – szám biztosítására – telken belül.

a városközpontban új szolgáltató – kereskedelmi létesítményeknél az OTÉK normatívái szerint kell a parkolóhelyeket biztosítani – telken belül.

A Kossuth Lajos út egy-egy szakaszán párhuzamos parkolósáv létesítését javasoljuk a tervezett párhuzamos kerékpárút helyigényétől függően a déli elkerülő út megépítése után. (Lásd 2.9 pontban is) Ezt csak külön vizsgálat és terv alapján lehet kijelölni.

2.9 Kerékpárúthálózat fejlesztése

A Kossuth Lajos úton a kerékpárút a városközponttól keleti irányban a közút két oldalán zóldsávban a minimális szélességgel megépült, a városközpont és a nyugati városrész között a meglévő szűk beépítésben erre nem került sor. Javasoljuk ezért a Kossuth Lajos egyik oldalán az önálló kerékpárút kiépítését. Hely szűke esetén a párhuzamos parkolósávot kívánatos elhagyni a kerékpárút javára. E szakaszon kerékpárút csak részletes terv alapján építhető, és a pontos kialakítás is csak a terv függvényében dönthető el.

Külterületi regionális kerékpárút létesíthető 46. sz. út mellett Mezőtúr irányába a meglévő elemek felhasználásával, valamint a 4 sz. úttal párhuzamos vonalvezetéssel Surjány irányába, majd onnan a 32 124 j. út mellett Szakállásra a tervezett Szajol – Tiszapüspöki összekötő úthoz csatlakozva.

A Tisza parti zóna, és a szomszéd települések közötti kerékpáros célforgalom az igen kisforgalmú közutakon jelezve kerül ajánlásra.

Bár nem Törökszentmiklóst és a kistérség területét érinti a feladat, de a település és régiója szempontjából is előnyös lenne kerékpárútnak a kiépítése a 4.sz főút mentén Szajol – Szolnok irányába is.

2.10 Tömegközlekedés

A buszmegállóknak az egyes városrészekről és utcáktól való nagy távolsága miatt javasoljuk az átmenő járatok rászervezését a nagyobb autóbuszforgalom számára alkalmas belterületi főutakra és gyűjtőutakra (Főutakat és Gyűjtőutakat Lásd 1.2 fejezetben), amelyek kedvezőbb városszerkezeti kiszolgálást nyújtanak az itt élők számára.

2.11 Vasúti közlekedés

Az ipari létesítményekhez az iparvágányok helye kijelölésre kerültek. Ezek megépítését támogatjuk. Egyéb vasúti beruházást nem javasolunk.

2.12 Közúti - vasúti keresztezések

Két darab külön szintű kereszteződést terveztünk a város déli elkerülő útja és a 100.sz. Budapest – Debrecen vasútvonal kereszteződéseiben. Mindkét esetben a közút nyomvonalát vezetjük át a vasútvonal fölött.

Tervezett átjárók: – Déli elkerülő nyugati oldal –
külön szintű
– Déli elkerülő keleti oldal –
külön szintű

2.13 Vízi közlekedés

Távlatilag a Tiszai vízi közlekedés fejlesztésével összehangoltan javasoljuk a Ballánál a Tiszai kikötő létesítését, mely alkalmas lehet Törökszentmiklós kiszolgálására is.

2.14 Légi közlekedés

A későbbi esetleges heliport helyét a 4 sz. főút 117+000 csomópontja közelében jelöltük ki a KÖZL-1 sz. rajzon ábrázoltak szerint. De ennek helye későbbi vizsgálat és tanulmányterv alapján esetleg módosulhat.

3. A tervezés során figyelembe vett fontosabb előírások

OTÉK Országos Településrendezési és Építési Követelmények 2004
ÚT 2-1.201:2004 Közutak Tervezése c. Ütügyi Műszaki Előírás
ÚT 2-1.218:2003 A településrendezési tervek közúti közlekedési munkarészei
ÚT 2-1.206:2001 Körforgalmú csomópontok tervezése
Külön szintű csomópontok tervezése, Tervezési Útmutató 2004

VII. Közművek

Az alapközmű ellátás (ivóvíz, elektromos áram) teljesen kiépült a város területén és az alvó falvakban is. A szennyvízhálózat regionális rendszerének központja a város, de a belső hálózatra való rákötések száma még cca. 36%-nál tart. A városközpontban, a főút térségének sávjában kiépült csapadékvíz-csatorna működik, de a jellemző állapot még mindig a felszíni nyíltárok elvezetése.

A közmű-hiányos területrészeknél szennyvíz közműpótló berendezés található. Az egyes kültéri gazdasági majorok és tanyák a villamos-energiaellátáson kívül saját ellátó rendszerrel működnek.

Hírközlő hálózat terén a várost érinti az országos optikai gerinchálózat, és körzeti kábelhálózatok indulnak ki a városból.

Korszerűsítésre váró RAS rendszerű bázisállomása, helyi telefonközpontja, OSSKI radio-telefon bázisállomása van a városnak.

Ivóvíz hálózati rendszer

A település teljes belterületén az ivóvíz hálózat ki van építve, részben körvezetékes, részben ágvezetékes hálózatként üzemel, összhossza 110 km. A hálózat főkörét, a belvárost körülölelő NA 200-as vezetékből kiépített hálózati kör alkotja. A hálózat többi része közvetett vagy közvetlen módon ehhez az említett főkörhöz csatlakozik. A rendszer megtáplálása mélyfúrású kutakról történik, melyek nagy része a belterületen kívül esik, vagy a belterület határán található. A kutak egy része mára már üzemben kívül van – ilyen pl.: a várostól legtovább eső 8-as és 9-es kutak. A legnagyobb teljesítményű kút a városközpontban található 15. sz. kút, mely a hálózatot közvetlenül táplálja.

A kutakból a vizet a Táncsics úton található vízműtelepre vezetik. A vízműtelepen egyrétegű fizikai szűrő, valamint egy gáztalanító berendezés működik, mely a vas- és mangántalanítást végzi. Megfelelő klórozás után egy 300-as nyomócsövön az ivóvízminőségre tisztított víz a tározóba, illetve a víztoronyba kerül, majd innen a városi hálózatra.

A vízmű mértékadó kapacitása 5500-6000 m³/d amiből jelenleg 3100-3500 m³/d használnak. A városi hálózatra jellemző, hogy a városközpontból kifelé haladva egyre ke-

vésbé épült ki a körvezetékes rendszer, legnagyobb részt ágvezetésekről történik a vízellátás. A vezetékek átmérői, NA 100 illetve NA 80, anyagukat tekintve a régebben kiépült vezetékek azbesztcement anyagúak, az utóbbi években felújított vagy újabban épült vezetékek KPE műanyagcsövek. A hálózaton a tűzvíz igénynek megfelelően közel 200 db tűzcsap van elhelyezve, melyek legnagyobb része föld alatti tűzcsap.

Feladatok:

- a meglévő hálózat régebben épült azbeszt anyagú vezetékeinek folyamatos cseréje.
- a vég vagy ágvezetékek összekötése, az üzemeltetés szempontjából előnyösebb körhálózatok kialakítása.
- a létesülő ipari parkok új fogyasztóinak vízellátása az igények figyelembevételével.
- a víztisztítás tovább fejlesztése, a vízminőség javítása. A fejlesztésre kerülő strandfürdő és pihenő központ teljes körű vízellátásának biztosítása.

Szennyvízcsatorna rendszer

A város ~25. 000 lakosú, a szennyvízzel ellátott lakások száma 3.500 ez ~9. 000 főt jelent, azaz a városban 35%-os a közcsonna-hálózat kiépítettsége.

A városban elválasztott rendszerű csatornahálózat működik. A gerinccsatorna hossza 39,4 km, melyből 34,6 km gravitációs csatorna, 4,8 km nyomott csatorna, ehhez jön még a bekötővezetékek együttes hossza, ami 17,1 km. Ennek együttes hossza 56,6 km csatorna. A városban 9 db átemelő üzemel.

Szennyvíztelep

A városi szennyvíztelepe az óballai út mellett található, mely 1990-ben épült. Az ágazaton 18 fő dolgozik, melyből 8 fő állandó műszaki felügyeletet lát el. A géppark 3 db szippantó kocsiból, 1 db WOMA csatornatisztító gépkocsiból és 1 db IFA konténeres tehérgépkocsiból áll.

A városi csatornahálózat által összegyűjtött szennyvizet a végátemelő nyomja NA 400-as ac nyomóvezetéken keresztül a szennyvíztelepre.

Az átemelőkhöz alkalmazott szivattyúk:

1	Wesselényi út	2 db CP 3201 HT/457
2	Vásárhelyi út	2 db CP 3127 MT/432
3	Dózsa Gy. út	2 db CP 3102 MT/430
4	Móricz Zs. út	1 db CS 3085 MT/432
5	Deák F. út	2 db CT 3127 MT/431
6	Györffy út	1 db KS 63
7	Somogyi B. út	2 db CP 3102 HT/252
8	Tavaszi út	2 db KM 22
9	Ballai út	2 db CP 3127 HT/483

A szennyvíztelep egy kisterhelésű totáloxidációs rendszer, melynek a műtárgyai a következők: A kombinált mechanikai tisztító műtárgy 2 db GIR-1 20 mm-es pálcaközü gépi tisztítású íves rács és hosszanti átfolyású végtelenlángos homokfogóból, Parshall-csatornából és osztóműből áll.

Az osztóműtárgy feladata a szennyvízmennyiség elosztása a biológiai fokozat egyes műtárgyai között 5 db B 600 bukóéles zsilipl. A mechanikai tisztításon átesett szennyvizek a csatornamedencés levegőztető medencékbe kerülnek ami 2 db 2000 m³-es. A levegőztető medencében kialakuló eleveniszap hatására a szennyvíz szerves szennyeződései lebomlanak.

A biológiai folyamatokhoz szükséges oxigén vízszintes tengelyű robotok biztosítják. A totáloxidációs technológia következtében a rendszer biztosítja az iszap stabilizálását is. A levegőztetőkből elfolyó szennyvíz-eleveniszap elegy szétválasztása a hosszanti átfolyású utóülepítőkhöz történik (2 db 355 m³-es Lipcsei medence).

A tisztított szennyvíz átfolyik a labirint rendszerű fertőtlenítő medencén (50 m³-es), majd a végátemelő 25 db CP 3201 szivattyúk segítségével a befogadóba jut.

Az előtisztított szippantott szennyvíz egyenesen a fő tisztítósorra jut és további tisztítása, ott történik. A tisztítótelepen csurgalék és iszapvizek, valamint a szociális szennyvíz a csurgalékvíz átemelőbe (1 db CP 3085 szivattyú) folyik, ahonnan a mechanikai fokozatra jutnak.

- Rács-homokfogó műtárgy: a városi végátemelő indulásakor automatikusan bekapcsol a telepi íves rács és a homokfogó kotrólánc. A szivattyú leállása után megáll a tisztítószervezet, majd mintegy 60 mp késleltetés után a kotrólánc is.
- Csatornamedencés levegőztető: a homokfogóból az osztóműbe kerül a szennyvíz és innen zsilipeken keresztül jut a levegőztetőbe. A biológiai tisztítás történik itt, amely során vízszintes elhelyezésű rotorok biztosítják a megfelelő mennyiségű oxigén bevitelét. A bevitt oxigén mennyisége kétféle módon szabályozható. Egyszer a rotorok számának változtatásával, másodszor a rotorok bemerülési mélységének változtatásával. Az eleveniszapban található baktériumoknak szüksége van az oxigénre, aminek segítségével le tudják bontani a szennyvízben található szerves szennyeződések.
- Utóülepítő: mindegyik levegőztető medence egy utóülepítővel alkot működési egységet. Az utóülepítőn járó kotró egyik állásban a vízfelszín tetejére felúszó uszadékot tolja le, uszadék gyűjtő aknába. A másik állásban a medence aljára kiüledett iszapot húzza bele a medence elején kiképzett zsombba, ahonnan az iszap tolózáron keresztül vagy vissza kerül a rend-

szembe csigaszivattyún keresztül, vagy a sűrítőbe jut egy CP 3085-ös szivattyú segítségével.

- Fertőtlenítő: az 50 m³-es medencén 5 perc tartózkodási idő után a tisztított szennyvíz a telepi végátemelőbe kerül.
- Telepi végátemelő: itt 2 db CP 3201-es típusú szivattyú található, amelyek NA 400-as vezetéken nyomják a szennyvizet a Tinókába, amely csatorna a szajoli I-es főcsatornába torkollik.

Feladatok:

- a hiányzó vezetékeket ki kell építeni s a rákötéseket szorgalmazni kell, az ellátott területeken a szikkasztás nem engedélyezett,
- a rossz állapotú vezetékek folyamatos cseréjéről gondoskodni kell.

Csapadékvíz hálózat

- a csapadék-csatornák állapotát, vízelvezető képességét felül kell vizsgálni, szükség esetén tisztítani illetve át kell építeni,
- lehetőség szerint zárt csapadék elvezetést kell megvalósítani a nyílt árkok helyett,
- a rendezetlen nyílt korszerűsítésre nem kerülő árkok folyamatos tisztításáról gondoskodni kell.

Vezetékes gáz ellátási rendszer

A gázhálózat alapja megvalósult. A közműekben hiányos területrészeknél a gázellátás PB palackos ellátással működik.

A városban 6793 háztartásban van vezetékes gázellátás, 2002-ben 1616,4 m³-t fogyasztottak családonként, ami a megyében a „harmadik helyezést” jelenti (Jászapáti és Jászárók-szállás után). A 2002-ben épült 26 új lakásból 23 gázvezetékekkel van ellátva. (KSH-2002)

Villamos energia ellátási rendszer

- a kisméretű szabadvezetékes hálózatot szigetelt szabadvezetésekre kell cserélni,
- a 20 kV-os légvezetékek övezetében a vonatkozó rendeletek és szabványok előírásai figyelembevételével szabad a kivitelezési folyamatot végrehajtani.
- földkábelrel kell megoldani a gyűjtőárkok, fő utak illetve tömbtelkeken és tervezett telkek és utak elektromos hálózat bővítését,
- a hibás termégyvilágító lámpákat ki kell cserélni
- a közvilágítás vegyesen kialakított Hgl illetve kompakt fénycsőves világító testek megfelelnek.

Hírközlési rendszer

Telefonhálózat

A telefonhálózat bővítését földkábelrel kell megoldani csatlakozva a meglévő léges és alépítményes hálózathoz.

Kábeltelevíziós hálózat

A televíziós hálózat kiépítését lehetőség szerint a telefonhálózattal egy ütemben kell megoldani szintén földkábelrel, mindkét hálózat esetén tartalék védőcsövet kell elhelyezni, a hálózat folyamatos fejlesztése szükséges.

Felhasznált irodalom:

- Magyarország kistérségei: Törökszentmiklós és térsége, 2001 (Ceba kiadó)
 - Galsi Zoltán: Törökszentmiklósi képeslapok
 - VÁTI: Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területrendezési Terv, 2002
 - Törökszentmiklós Városközpont Rendezési Koncepció, 2000 (tanulmány)
 - Tekse András: Beépítési javaslat Törökszentmiklós Központi tömbjére, 2002
-